12. ఏంచెయ్యాలి

సీరియస్‌గా రాసుకుంటూ శాంత ఎవరో వచ్చినట్లనిపించి తలెత్తింది.

మోహన్ - తన దగ్గర పని చేస్తున్న రిసెర్చి ఆఫీసర్. శాంతకు చాలా విసుగొచ్చేసింది.

శాంత హైదరాబాదు వచ్చి ఈ రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూట్‌లో చేరి నాలుగు నెలలే అయింది.

ఈ నాలుగు నెలల్లోనూ ఎవరితోనూ స్నేహం కుదరలేదు గానీ మోహన్ లాంటి కొందరితో పరిచయం కూడా పెరగదని ఖచ్చితంగా తెలిసింది.

మోహన్‌కి సబ్జక్టు అంతగా తెలియదు. పనీ చెయ్యడు. ఏవో కబుర్లు చెప్పి కాలక్షేపం చెయ్యాలని చూస్తాడు. నాలుగు నెలల నుంచీ పనికిమాలిన సందేహాలతో చర్చలతో శాంత బైము తినేస్తున్నాడు.

శాంత విసుగుని పట్టించుకోకుండానే మోహన్ వచ్చి కూచున్నాడు. తను పని చెయ్యకుండా ఎంత గొప్పపని చేస్తున్నాడో ఓ అరగంట మాట్లాడాడు.

శాంత మాట్లాడకుండా విన్నది.

మోహన్‌కి మాటలయిపోయాయి. శాంత చేత మాట్లాడించాలని కంకణం కట్టుకున్నవాడిలా అక్కణ్ణించి కదల్లేదు.

శాంత చేసేది లేక టీ తెప్పించింది.

"మీ స్వగ్రామం ఏదండీ" ఉబుసుపోక కబుర్లు మొదలెట్టాడు.

అరవై ఏళ్ళ వృద్ధుడిలా ప్రశ్న అడుగుతున్న మోహన్‌ని చూస్తే నవ్వొచ్చింది శాంతకు. అతనికి ముప్ఫయ్యయిదేళ్ళు వుంటాయో లేదో - "గుంటూరు పుర అగ్ర

హారమండీ" అంది తమాషాగా. "గుంటూరా? మా అత్తవారిది కూడా గుంటూరే నండీ" అన్నాడు మళ్ళీ ముసలివాడి తాతలా.

శాంత అలాగా అన్నట్టు తలవూపింది.

"మా ఆవిడ గుంటూర్లోనే చదివింది. విమెన్స్ కాలేజీ. బియ్యస్సీలో గోల్డు మెడలిస్టు"– అదంతా తన గొప్పే అన్నట్టు చెప్పాడు.

ఈసారి శాంతలో ఆసక్తి కనిపించింది.

"మీ మిసెస్ పేరేమిటి?"

"శోభ. శోభాదేవి"

"శోభా, మీరు శోభ భర్తా-" శాంత ఆశ్చర్యంగా చూసింది.

"శోభ మీకు తెలుసునన్నమాట"

"తెలియడం ఏమిటి? మేం మంచి స్నేహితులం. మీ పెళ్ళికి నేనూవచ్చాను. మిమ్మల్ని గుర్తు పట్టలేక పోయాను. అప్పుడు పెళ్ళికొడుకు వేషంలో గదా చూసింది. ఎలా వుంది శోభ?"

"బాగుందండి.... చాలా బాగుంది. ఇద్దరు మగపిల్లలు. సొంత యిల్లు కట్టించాను. అన్నీ సౌకర్యంగానే వున్నాయి. ఏ లోటూ లేదు."

"ఎన్నిరోజులయిందో శోభని చూసి. రోజులేమిటి? పది పన్నెండేళ్ళు అయింది. మీ పెళ్ళయ్యాక మళ్ళీ చూళ్ళేదు."

"ఐతే యింకేం. రేపు ఆదివారమేగా. మా ఇంటికి రండి. ఏకంగా భోజనానికి వచ్చెయ్యండి" మోహన్ ఆహ్వానించాడు.

"అలాగే....తప్పకుండా వస్తాను. శోభను చూడటానికైనా వస్తాను" శాంత హఠాత్తుగా తన భార్యకు స్నేహితురాలవడం మోహన్‌కి గొప్పగా వుంది.

ఆ సంతోషంలో శాంతను తొందరగా ఒదిలి ఇంటికి బయల్దేరాడు.

"శోభ-శోభను చూస్తాను" అనుకుంటే శాంతకు తమాషాగా చిత్రంగా అనిపించింది.

ఒకప్పుడు ప్రాణ స్నేహితుల్లా వుండేవారు. శోభ పెళ్ళితో యిద్దరూ దూరమయ్యారు. కనీసం స్నేహితుల్లామిగల్లేక పోయారు. అందుకు తనే కారణమని శాంత ఎప్పుడూ బాధపడుతుంటుంది.

ఆ రోజులన్నీ శాంతకు గుర్తొచ్చాయి.

తనా రోజు అంత పిచ్చిగా ప్రవర్తించకపోతే శోభ స్నేహం పోయేది కాదేమో!

ఇప్పుడు శోభ తనను పలకరిస్తుందా?

స్నేహంగా సంతోషంగా మాట్లాడుతుందా?

నవ్వుతుందా తనను చూసి-

ఎంత బాగుంటుంది శోభ నవ్వు!

తన మాటలు మర్చిపోయి నవ్వుతుందా?

తన్నైనా శోభ సంగతి తెలిసీ ఎందుకలా మాట్లాడింది?

శోభ ఎంత మంచిది. ఎప్పుడూ ఎవరినీ నొప్పించదే! ఆ శోభని శపించినట్టుగా ఎందుకలా మాట్లాడింది తను?

అసలలా మాట్లాడకుండా ఎందుకు వుండలేకపోయింది? శాంతకు తన కాలేజీ రోజులు గుర్తొచ్చాయి. శోభా తనూ కబుర్లాడుకుంటూ తిరిగిన కాలేజీ వరండాలూ, గదులూ, దారులూ అన్నీ గుర్తొచ్చాయి. రావి చెట్టుకింద అరుగూ, మాధవీలత పందిరీ, శోభా వాళ్ళింటి పెరట్లో జామచెట్టూ అన్నీ గుర్తొచ్చాయి. అదే సమయంలో -

"రోజూ మా ఆఫీసర్ శాంత గురించి చెబుతానే - ఆవిడెవరో గాదు నీ స్నేహితురాలే - చాలా తెలివిగలదిలే - రేపు మనింటికి భోజనానికి వస్తుంది" అని భర్త చెబుతుంటే శోభ కూడా వీటన్నిటినీ గుర్తుకు తెచ్చుకుంటున్నదనీ శాంతకు తెలియదు. ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు ఒకేసారి కాలేజీరోజుల జ్ఞాపకాల్లోకి వెళ్ళిపోయారు.

"శోభా - డిబేటింగ్ పోటీలకు నీ పేరు యిచ్చావా లేదా?" తెలుగు లెక్చరర్ స్వారాజ్యలక్ష్మిగారు క్లాసు నుంచి వెళ్ళబోతున్నావిడ ఆగి మరీ అడిగారు.

"లేదు మేడమ్" అంది శోభ లేచి నిలబడి.

"అదేం - ఎందుకని?"

స్వరాజ్యలక్ష్మిగారు ఆశ్చర్యపోయినా యింక అగడానికి వీల్లేక పోయింది ఫిజిక్సు లెక్చరర్ విజయలక్ష్మిగారు అప్పటికే గుమ్మంలోకి వచ్చేశారు.

ఆశ్చర్యంతోనే ఆవిడ క్లాసులో నుంచి బైటికి నడిచారు.

ఐతే శోభ పక్కనే కూచున్న శాంత పూరికే ఆశ్చర్యపడి వూరుకోలేక పోయింది.

విజయలక్ష్మి గారు అటెండన్సు తీస్తున్నంతసేపూ సణుగుతూనే వుంది.

"పేరెందుకివ్వలేదు ? నేనిచ్చాను. మనిద్దరం టీమ్‌గా వెళ్దామనుకున్నాం గదా. నిన్న ఇస్తాననే అన్నావు గదా ?" అంటూ నసపెడుతూనే వుంది.

శోభ చిరునవ్వుతో "క్లాసయ్యాక చెబుతాలే నోరు మూసుకుకూచో" అని కసిరింది.

క్లాసయ్యాక యిద్దరూ గేటు దగ్గరవున్న మాలతీలత పందిరి కింద కూచున్నారు.

"ఇప్పుడు చెప్పు ! మనిద్దరం టీమ్‌గా వెళ్దామనుకున్నాంగా, నేను నీ అంత బాగా మాట్లాడలేననేనా ?" అంటూ నిష్ఠూరమాడింది శాంత.

"ఛా-ఎందుకలా అంటున్నావు. మా ఇంట్లో ఒద్దన్నారు" అంది శోభ నిర్విచారంగా.

"అదేంటి. ఎందుకొద్దన్నారు ?"

"ఏమో-" అని కాసేపాగి కారణం చెప్పింది శోభ.

"పోటీలు జరిగేది హిందూ కాలేజీలో. ఆ కాలేజీ అబ్బాయిలు ఉత్తరాదీలట. ఆ పోటీలు మొదలయ్యేది ఆరు గంటలకు. పూర్తయ్యేసరికి రాత్రి తొమ్మిదో పదో అవుతుంది అంత రాత్రి పూట ఆ కాలేజీ నుంచి ఎలా వస్తావు. వద్దన్నారు" కాస్త చిన్న బుచ్చుకునే చెప్పింది.

"అసలివన్నీ వాళ్ళ కెందుకు చెప్పావు - ఎక్కడ పోటీలు జరిగేదీ ఎప్పుడు జరిగేదీ అసలు నువ్వు పోటీకి వెళ్తున్నట్టూ యివన్నీ వాళ్ళకు చెప్పకపోతే ఏం ?"

"చెప్పకుండా ఎలా ? నువ్వు చెప్పలేదా ?"

"ఇంకా నయం - ఎందుకూ చెప్పడం-" పదింటిదాకా పోటీ వుంటుందా.... నేను ఆ టైముకి వస్తాలే భయపడకు....వెళ్ళు ! అనే వాళ్ళయితే చెప్పినా అందం. చెప్పగానే మానెయ్యమనే వాళ్ళకు చెప్పడం ఎందుకు ?"

శాంత చిరాకుపడింది.

"మరావేళ ఇంటికి ఆలస్యంగా వెళ్తే ఏమీ అనరా ?"

"అంటారు. మనంమాత్రం వూరుకుంటామా? కాలేజీలో ఏదో ఒక పని వుండదా? ఆలస్యంగా వెళ్ళమా? వాళ్ళతో పోట్లాడమా? దీనికి కూడా పర్మిషన్ అడగాలా ?" కోపంతెచ్చుకుంది.

"ఏమో ! నేను మా అమ్మకూ నాన్నకూ చెప్పకుండా ఏ పనీ చెయ్యను. వాళ్ళు ఒద్దన్న పని అసలు చెయ్యను."

స్థిరంగా శాంతంగా హృదయ పూర్వకంగా అంటున్న శోభను చూస్తూ వుండిపోయింది శాంత.

శోభ ఎంత మంచిది, ఎంత తెలివైంది, ఎంత వివేకంగా ఆలోచిస్తుంది అను కుంది.

శాంతే కాదు, శోభను గురించి అలా అనుకోని వాళ్ళుండరు.
శోభను చూడడమే చాలా హాయిగా వుంటుంది.

అందమని కాదు. ఎప్పుడూ చిరునవ్వుతో వుండే శోభ ముఖం చూసిన కొద్దీ చూడాలనిపిస్తుంది. ఆ చిరునవ్వు పెదవుల మీద నుంచి చెదిరిపోయే పరిస్థితి తెచ్చుకోదు శోభ. చాలా తెలివైనది.

ఎప్పుడేపని చెయ్యాలో ఆ పని చేసెయ్యడం వల్ల ఎవరి కోపానికీ గురి కాదు. అన్నిటిలోనూ మితంగా వుంటుంది. ఒక్క మాట ఎక్కువ మాట్లాడదు. చెయ్యకూడని పని చచ్చినా చెయ్యదు. ఒకోసారి శాంతకు కోపం వస్తుంది. క్లాసులు ఎగ్గొట్టి సంవత్సరానికి ఒక్క సినిమా అన్నా చూడకపోతే ఏం బాగుంటుంది? శోభ ఎప్పుడూ అలా సినిమాకి రాదు. కానీ క్లాసు ఎగ్గొట్టి వెళ్తున్న స్నేహితుల్ని ఒద్దనదు. చిన్న చూపు చూడదు. చాలా స్నేహంగా వుంటుంది. కావాల్సిన సహాయం చేస్తుంది. చివరిదాకా సహకరిస్తుంది. తాను మాత్రం రానంటుంది. అలాగని స్వార్థంగా ఒక్కతే వెళ్ళి క్లాసులో కూచుని పాఠం వింటుందా అంటే అదీ లేదు. ఇంటికెళ్ళిపోతుంది.

ఇంట్లో అమ్మతో....

"అందరూ సినిమా కెళ్ళారు. మేడమ్ ఎలాగూ పాఠం చెప్పరని ఒచ్చే శాను" అంటుంది. మర్నాడు ఉదయం సినిమా హాల్లో జరిగిన తతంగమంతా

స్నేహితులు చెబుతుంటే నవ్వుతూ వింటుంది. హృదయ పూర్వకంగా అభినందిస్తుంది. ముందు వరుసలో అబ్బాయిల్ని ఏడిపించినందుకు రాజశ్రీకి షేక్‌హాండ్ యిస్తుంది. ఐతే ఈ తమాషాలో తాను లేనందుకు ఎప్పుడూ విచారించదు.

ఆమెను చూసి ఎలా కోపం తెచ్చుకోవాలో శాంతకు తెలియదు.

ఎందుకంటే ఫిజిక్స్, లెక్కలూ గంటలు గంటలు శోభ శాంతకు చెబుతుంది. డిబేటింగ్ పోటీల్లాంటివి వస్తే లైబ్రరీకి వెళ్ళి క్షణాల్లో తనకూ శాంతకూ కావాల్సిన సమాచారం తానే సేకరించి తెస్తుంది.

అంతా శోభ సిద్ధం చేసి తెచ్చి యిచ్చినా శాంత బాగా చెప్పలేకపోయేది.

శోభ ప్రసన్న వదనంతో ఒక పద్ధతిలో తన వాదన్నంతా అవతలి వాళ్ళు ఔననేలా ఏ జంకూ లేకుండా హడావుడి పడకుండా వినిపించేది. టీమ్‌గా వాళ్ళదే విజయం.

ఎలాగోలా శోభను ఒక్క విషయంలోనైనా తన వెనక వుండేలా చెయ్యాలని శాంత అపుడపుడూ తాపత్రయ పడేది. శోభ రంగంలో వుండగా అదెప్పుడూ కుదిరేది కాదు. ఐతే శోభ అన్నిటిలో అందరికంటే ముందు వున్నందుకు ఎవరూ అసూయపడేవారు కాదు. శోభ ఎవరిలోనూ అసూయను కలిగించేలా వుండేది కాదు. ఆమె కాళ్ళు ముందున్నా ఆమె చేతులు స్నేహితుల భుజాల మీద వుండనే వుండేవి. శోభ మీద ఎవరైనా ఎందుకు కోపం తెచ్చుకోవాలో ఎవరికీ తెలిసేది కాదు. శోభలా తాను ఉండలేనెందుకని శాంత ఆరాటంగా అశాంతిగా అనుకునేది.

'తనకు తృప్తి అన్నది లేదు. మితం అన్నది లేదు. అన్నీ తనకే కావాలి. దాని మూలాన ఎన్ని చిక్కులు. ఎంత అశాంతి. పోటీల విషయం ఇంట్లో చెబితే ఒద్దంటారు. తాను చెప్పదు. ఆరోజు రాత్రి ఆలస్యంగా వెళ్ళి తిట్లు తింటుంది. ఏడుస్తుంది. బహుమతి చూసి 'గొప్పే' అని పెదవి విరిచే అన్నయ్య మీద కోపంతో మండిపడుతుంది. మనసంతా అల్లకల్లోలం చేసేసుకుంటుంది. ఇదంతా బాధే ఐనా సరే పోటీలకు వెళ్ళకుండా వుండలేదు. శోభ హాయిగా వుండగలుగుతుంది. తనెందుకు వుండలేదు?

'ఇదే కాదు ...సినిమాలకీ షికార్లకీ మీటింగులకీ ఇంట్లో చెప్పకుండా వెళ్తానే వుంటుంది. రెండు నెలల క్రితం కాలేజీలో సమ్మె జరిగితే తనే ముఖ్యురాలై పోయింది.'

శోభ హాయిగా ఇంతట్లో కూచుంది.

తను కాలేజీ గేటు ముందు బైఠాయించి లెక్చరర్ల దృష్టిలో పడి - ప్రిన్సిపాల్ తన ఇంటికి కబురు చేసి....

ఆ రోజు అమ్మ ఎట్లా తిట్టింది' నాన్న జుట్టు పట్టుకుని ఎట్లా ఊపాడు! అన్నయ్య ఎంత హేళనగా నవ్వాడు. రోజంతా ఏడుపే. అంత ఏడుపులోనూ ఏ.సి. కాలేజీ విద్యార్థులు – ముఖ్యంగా రాంకుమార్ - చెప్పిన మాటలు చాలా న్యాయంగా అనిపించాయి. సమ్మె చెయ్యడం చాలా కరెక్టు అనిపించింది. అది చెప్పబోతే ఇంట్లో మరింత తిట్టారు.

'ఎందుకు తనంత అశాంతి కొని తెచ్చుకుంటుంది? శోభలా హాయిగా అమ్మా నాన్నలు ఒద్దన్న పని మానేస్తే ఎంత బాగుంటుంది.

ఎప్పుడు చెయ్యాల్సిన పని అప్పుడు చేస్తే ఎంత బాగుంటుంది....'

"బస్ టైమయింది ఏంటి నీ తపస్సు!"

శోభ శాంతను తట్టి లేపింది.

"ఐతే నేను ఎలక్యూషన్ పోటీకి వెళ్తాను. పేరు ఇచ్చి వస్తాను!"

అంటూ ఇంగ్లీషు డిపార్టుమెంట్ వైపు పరిగెత్తింది.

"రేపివ్వచ్చుగా. బస్ పోతుంది" అంటున్న శోభ మాటలు వినిపించుకోనే లేదు.

శోభ గేటు దాటే సరికి బస్ వస్తూనే వుంది. శాంతా కోసం ఎదురు చూడకుండా శోభ బస్ ఎక్కేసింది.

తర్వాత నాలుగు రోజులూ శాంతా శోభా కలిసే ఉపన్యాసానికి కావాల్సిన సమాచారం అంతా సేకరించారు. ఎక్కువగా శోభే కష్టపడింది. పోటీలు జరిగిన మరునాడు ఉదయం ఎనిమిదింటికే శాంత పిలుపు విని ఆశ్చర్యంతో బైటి కొచ్చింది శోభ.

ఒక్కసారే ఆమెను చుట్టేసింది శాంత.

ఏంటి ఏంటంటున్న శోభకు "అదుగో చూడు" అంటూ తాను మొయ్యలేక బల్లమీద పెట్టిన యింతెత్తు కప్పును చూపించింది.

"కంగ్రాట్స్ - మొత్తానికి సాధించావు!" నవ్వుతూ శాంతను లోపలికి తీసి కెళ్ళింది. "అమ్మా అమ్మా" అంటూ హడావుడిగా తల్లి ని పిల్చి శాంత విజయం గురించి చెప్పింది.

"ఇప్పుడే వస్తానుండ" మంటూ వంటింట్లోకి వెళ్ళింది.

"శోభ పోటీకి వస్తే ఈ బహుమతి తనకే వచ్చేదండి"

అంది శాంత మనస్ఫూర్తిగా అన్నపూర్ణమ్మతో.

"ఆ(అర్ధరాత్రి దాకా యిల్లు పట్టకుండా తిరిగి కప్పులు సంపాదిస్తే ఏం ఒరుగుతుంది. నా కిష్టం లేదమ్మా" అందావిడ.

శాంత ఉత్సాహం నీరు గారి పోయింది.

ఇంతలో కాఫీ తీసుకుని శోభ వచ్చింది

అన్నపూర్ణమ్మ లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

శోభ చెల్లెలూ తమ్ముడూ వచ్చి శాంతను అభినందించారు.

"మీ ఇంట్లో ఏమన్నారు?" అంది శోభ.

"మా అమ్మకు మా అన్నయ్యకు ఇలాంటి కప్పులు రావేమిటా అని దిగులు. నన్ను మెచ్చుకుంటే తన పెద్దరికానికి భంగమనుకుంటాడు మా నాన్న. మా అన్నయ్యకు కుళ్ళుమోతు తనం, ఏడుపు...."

"చాల్లే వూరుకో. పిల్లల్ని పొగడకూడదని అలా అంటారు గానీ లోపల చాలా సంతోషించి వుంటారు" అంది శోభ.

"నేను కూడా అలా సమాధానపడగలిగితే ఎంత బాగుండు" అనుకుంది శాంత.

"నీకు నిజంగా బాధగా లేదా? నువ్వు వెళ్ళి వుంటే నీకే వచ్చేది గదా ఈ పేరు." కాలేజీలో లెక్చరర్లు, ప్రిన్సిపాలు, తోటి పిల్లలూ అందరూ తనను అభినందిస్తుంటే ఉక్కిరిబిక్కిరవుతూ, తనతో పాటు సంతోషంగా తిరుగుతున్న శోభ నడగింది శాంత.

"ఛీ - బాధేమిటి - పిచ్చి మాటలు మాట్లాడటంలో కూడా నీకే ఫస్టు ప్రైజు యివ్వొచ్చు."

ఇంకోసారి — కాలేజీలో కన్యాశుల్కం నాటకం వేద్దామనుకున్నపుడు.

అందరితో చెప్పలేదు గానీ శోభ శాంతతో స్వరాజ్యలక్ష్మి గారితో చెప్పింది.

మధురవాణిగా డైలాగ్సు యింట్లో చదువుతుంటే విన్నారట. అసలు నాటకం లోనే వెయ్యవద్దన్నారట. శోభ చాలా నచ్చచెప్పిన మీదట మధురవాణిగా ఒద్దు

బిచ్చమ్మగా వెయ్యమన్నారుట వాళ్ళ నాన్న. ఆ మాటలను కోపంతో కాకుండా శాంతంగా మేడమ్‌కి నచ్చచెప్పటం చూసి శాంతకి చిర్రెత్తుకొచ్చింది.

శాంత వదిలిపెట్టలేదు. మళ్ళీ

"మధురవాణిగా వేస్తే మీ వాళ్ళకేం నష్టం ?" అనడిగింది వుండబట్టలేక.

"ఆ డైలాగ్స్ బాగోలేవని వాళ్ళ భయం. ఫంక్షన్‌కి వచ్చిన వాళ్ళు తర్వాత నన్ను మధురవాణి అనటం అబ్బాయి లెవరైనా ఆ డైలాగ్స్‌తో నన్ను వెక్కిరించటం యిదంతా వాళ్ళకు బాగోదు".

"నీ తిప్పలు నువ్వు పడతావు గదా- వాళ్ళకేమిటి మధ్యలో"

"నేను తిప్పలు పడగూడదని వాళ్ళ ఉద్దేశం."

"ఐతే నేను వేసి నేను తిప్పలు పడొచ్చా"? శోభ నవ్వి పూరుకుంది.

రెట్టించి అడిగింది. "నేను చేసినా మరొకరు చేసినా అబ్బాయిలు ఏడిపిస్తారు గదా—ఆ అవమానాలు ఎవరో ఒకరు భరించాల్సిందే గదా"

"నేను భరించాల్సి రావటం మా అమ్మా నాన్నలకు ఇష్టం వుండదు. వాళ్ళది భరించలేరు"

"మా అమ్మానాన్నా కూడా భరించలేరు. మా అన్నయ్య అయితే ఇంట్లో పెద్ద చర్చ లేవదీస్తాడు. నన్ను చదువు మాన్పించేంత పనిచేస్తాడు. ఐనా సరే నేను మధురవాణిగా వేస్తాను".

శాంత పంతంగా పలికింది.

"వెయ్యి-నేనొద్దన్నానా?"

"నువ్విలా అందరినీ ఎందుకు ఎదిరించవు ? ఎదిరించకుండా ఎలా వుండగలుగుతున్నావు?"

"నాకిష్టం వుండదు. అమ్మా నాన్నలు నా మంచి కోసమే చెబుతున్నారు గదా అనిపిస్తుంది. ఎదిరించాలనిపించదు. వాళ్ళు చెప్పినట్లు చేసి వాళ్ళను సంతోష పెట్టాలనిపిస్తుంది."

ఆ మాటలు కూడా తొణకకుండా చెబుతున్న శోభను ఉక్రోషంగా చూసింది శాంత.

"నీ సరదాలన్నీ చంపుకుని-"

"సరదాలే గదా"-శోభ నవ్వేసింది.

చివరకు ఆ నాటకంలో శాంత మధురవాణిగా వేసింది. నవ్వు, కనుబొమ విరుపు, చేతులు తిప్పటం అన్నీ శోభ దగ్గరే నేర్చుకుంది. నాటకం రోజు శాంత మీద ప్రశంసల వర్షం కురిసింది. ఊళ్ళోవున్న సాహితీవేత్తలూ, కళాకారులూ వచ్చారు. ఆ నాటకాన్నీ, మధురవాణిగా నటించిన శాంతనూ ఆకాశాని కెత్తారు.

శాంతకు శోభని చూస్తే ఏడుపొచ్చింది. శోభ ఆనందంగా శాంతను కావలించుకుని అభినందించింది.

ఆఖరి సంవత్సరంలో శోభ కాలేజీ ప్రెసిడెంటు కొతుందనుకోవటంలో ఎవరికీ ఏ సందేహమూలేదు. అసలు ఎన్నికల అవసరం కూడా లేదనుకున్నారు అందరూ. ఇంతలో ఎలా వచ్చిందో గాని బి.ఏ. వాళ్ళకూ బి.యస్సీ. వాళ్ళకూ మధ్య తేడా వచ్చింది. ఒకరిద్దరి మధ్య ప్రారంభమైన ఘర్షణ కాస్తా పెద్దదైంది. సంఖ్యాపరంగా చూస్తే బి.ఏ. వాళ్ళే ఎక్కువమంది. అందువల్ల వాళ్ళు ఈ పంతంతో భాగంలో బి.ఏ. వాళ్ళే కాలేజీ ప్రెసిడెంటు కావాలని అనుకున్నారు. బి.యస్సీ వాళ్ళు శోభ వెనుక నిలబడ్డారు. పోటీ తప్పలేదు. బి.ఏ విద్యార్థినులు ముందుగా కరపత్రాలు తెచ్చి కాలేజీ అంతా పంచారు. మర్నాటికి తమకీ కరపత్రాలూ, టైంటేబుల్ కార్డులూ కావాల్సిందేనన్నారు బి.యస్సీ. అమ్మాయిలు. ఇంటర్ చదివే వాళ్ళ ఓట్లనూ, మొదటి సంవత్సరం డిగ్రీ చదివే వాళ్ళ ఓట్లనూ సంపాదించటం ముఖ్యం ప్రచారం లేకపోతే కుదరదు. కరపత్రాలు అచ్చేయించాల్సిందేనని అందరూ నిర్ణయించుకున్నారు· ఆ బాధ్యతంతా శాంత తీసుకుంది. వాళ్ళింటి పక్కనే ప్రింటింగ్ ప్రెస్ వుంది. మూడో సంవత్సరం బి.యస్సీ. వాళ్ళంతా తలా కొంచెం చందావేసుకుని ఐదొందలు పోగేశారు.

శాంత, శోభ, సరస్వతి కలిసి టైం టేబులు కార్డులు డిజైన్ చేశారు. ఆ సాయంత్రం ప్రెస్ నుంచి ఆలస్యంగా ఇంటి కెళ్ళి తిట్లు తిన్నది శాంత.

మర్నాడు ఎనిమిదింటికే కాలేజీకి వచ్చేసింది. పదిమంది అమ్మాయిలు ఎనిమిదిన్నరకే వచ్చి కాలేజీ గేటు దగ్గర నిలబడి వచ్చినవాళ్ళకు వచ్చినట్టుగా కరపత్రాలు పంచాలనుకున్నారు.

వాళ్ళకంటే ముందుగా ఎనిమిది గంటలకే ఇంత పెద్ద కట్ట మోసుకుంటూ వచ్చింది శాంత.

తన కంటే ముందు వచ్చి గేటు దగ్గర నుంచున్న శోభను చూసి నోరు తెరిచింది. శోభ ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ తాను తొమ్మిదిన్నరకు ముందు రాలేనని గట్టిగా చెప్పింది. రాదని కూడా శాంతకు తెలుసు. కానీ వచ్చేసింది.

"పోనీలే తల్లీ నీకిప్పటికైనా చురుకు పుట్టింది" అంది ఆ కట్ట శోభకు అందిస్తూ.

శోభ ఆ కట్ట కిందకు దించి-

"శాంతా నేను పోటీ చెయ్యటం లేదు" అంది. శాంతకు ఒక్క క్షణం నోట మాటరాలేదు.

శోభా వాళ్ళింట్లో ఒప్పుకోరనే అనుమానం శాంతకు ముందే వచ్చింది.

అందరూ శోభ ప్రెసిడెంటు అని అనుకునేప్పుడే "మీ యింట్లో ఒప్పుకుంటారా ?" అని అడిగింది.

"అమ్మనడిగి చెబుతాను" అంది శోభ.

అడిగింది కూడా-ఆనందంగా చెప్పింది.

"ఒప్పుకున్నారు. కాలేజీ పనులు తప్ప బైటపనులేవీ వుండవని చెప్తే ఒప్పుకున్నారు. 'అందరూ నువ్వే కావాలనుకుంటే అలాగే కానివ్వమ'న్నారు." అని చెప్పింది. శాంత ఆ రోజు శోభ తల్లి దండ్రుల గురించి తన అభిప్రాయం మార్చుకోవటానికి కూడా సిద్ధపడింది.

అంతా కలసి వారం రోజులు కాలేదు. అంతలో ఈ మార్పు. పైగా నాలుగైదొందలు ఖర్చుపెట్టిన తర్వాత !

"ఎందుకు శోభా- మీ వాళ్ళు ఒప్పుకున్నారుగా. ఇంతలో ఏమైంది ?"

శాంత కళ్ళ నీళ్ళ పర్యంతమవుతూ అడిగింది.

"ఏ పోటీలేకుండా ఎన్నికవుతాననుకున్నారట. ఇద్దరు పోటీ పడటం, ఇలా కరపత్రాలు వేయించటం వాళ్ళకిష్టం లేదు. 'నీ పేరు అచ్చయి రోడ్లమీద పడి నలుగుతుంటుంది. అందరూ తొక్కుకుంటూ పోతారు. రేపు ఆ భారతి గోడలమీద ధాయించి ప్రచారం చేస్తే నీ పేరూ రాయాలంటారు. ఇంకెన్ని గొడవలొస్తాయో

తెలియదు. ఏదో ఒక వంకతో మగపిల్లల కాలేజీలు కూడా ఎన్నికల్లో తలదూరు స్తాయి. రెండేళ్ళనాడు అలా జరిగి గొడవలయ్యాయి కదా' అంటారు. 'ఇప్పుడలా గైతే చాలా అసహ్యం. నీ పేరు నలుగురి నోళ్ళలో నానితే మేం ఎలా తలెత్తుకో గలం? రేపు నీకు పెళ్ళి కావాలా ఒద్దా-' ఇట్లా మాట్లాడారు. నేనేం చేయను చెప్పు. వాళ్ళ కసలు ఇష్టం లేకుండా నేనెట్లా పోటీ చేస్తాను" వివరంగానే చెప్పిందిశోభ.

ఎన్నడూ అందోళన ఎరగని ఆ అమ్మాయి ముఖంలో ఆందోళన చూసి శాంతకే జాలేసింది.

కానీ యిది నలుగురితో కూడిన పని. ముందు ఐదొందల రూపాయిలదాకా ఖర్చు చేశారు. వాటి సంగతేమిటి ? అందరూ ఏమంటారు ?

శాంతకు ఆందోళనతో పాటు భయం వేసింది.

మొదటిసారిగా శోభ క్లాసు ఎగ్గొట్టింది. ముఖ్యులనుకున్న ఫైనలియర్ అమ్మాయిలందరూ పొగడ చెట్టుకింద సమావేశమయ్యారు.

బి.ఏ. వాళ్ళని పోటీలేకుండా గెలిపించటం ఎవరికీ ఇష్టంలేదు. శోభ కాకుండా మరెవరు పోటి చేసినా బి.ఏ. వాళ్ళ ఓట్లు చీల్చగలుగుతారనే నమ్మకమూ లేదు. అసలు పోటీ చేసేందుకు మాత్రం ఎవరు సిద్ధంగా వున్నారు ? ఇంటి దగ్గర ఇబ్బంది అందరికీ సమానమే. పోటీ చెయ్యకుండా గెలిపించడమా ?

ఇదే ప్రశ్నగా కాసేపు దెబ్బలాడుకున్నారు.

పోటీ చేస్తే ఎవరు చెయ్యాలి అనే విషయం మీద మరి కాసేపు వాదులాడు కున్నారు. ఈ ఐదొందల సంగతేమిటని కొందరు గట్టిగా అడిగారు.

శోభ ముఖంలో యింతవరకూ ఎన్నడూ కనిపించని గిల్టీ ఫీలింగు చూసి శాంత గుండె నీరయింది. శోభ పక్షం వహించి గట్టిగా మాట్లాడింది.

"ఇంట్లో ఒద్దని గట్టిగా పట్టుబడితే మనం ఎవరమైనా ఏం చెయ్యగలం? మీ ఇంట్లోవాళ్ళు ఒప్పుకోరని మీరంతా యిప్పుడు చెప్పనే చెబుతున్నారు గదా- శోభ యిట్లా ఒద్దంటారని అనుకోలేదు. తీరా పోటీ అనేసరికి వాళ్ళమ్మా నాన్నలు భయపడ్డారు. ఇంట్లో ఎదిరించి ఎలా పోటీ చేస్తుంది. ఎవరైనా అలా చెయ్యగల వాళ్ళున్నారా? ఐదొందలు నష్టం అంటే నష్టమే మరి - తలా ఐదూ పదీ భరించక తప్పదు. మీరు మరీ పట్టుబడితే శోభ ఎలాగో ఇంట్లో బతిమాలుకుని ఎవరి ఐదు రూపాయలు వాళ్ళకు ఇచ్చేస్తుంది."

శోభను అంత దీనంగా అంత సేపు చూడటం ఎవరూ భరించలేకపోయారు.

శోభను ఒదిలెయ్యటానికి ఐదొందలు నష్టపోవటానికి ఎలాగో సిద్ధమయ్యారు గానీ బి.ఏ. వాళ్ళకు ప్రెసిడెంట్ షిప్ యివ్వటానికి మాత్రం ఎవరూ సుముఖంగా లేరు.

అందరూ కలిసి శాంత మీద పడ్డారు.

శాంత కనక పోటీచేస్తే ఐదొందలు కూడా నష్టపోమని తన ప్లాను చెప్పిందొక అమ్మాయి.

కరపత్రాలమీదా ప్రైంటేబిల్ కార్డుల మీదా వున్న ఇంగ్లీషు అక్షరాలు కొంచెం మారిస్తే చాలు.

శోభ పేరు శాంతయిపోతుంది.

అక్షరాలు ఎలా మార్చాలో కూడా రాసి చూపించింది.

అదే పంచిపెట్టవచ్చని చెప్పటంతో అందరిలో కొత్త ఉత్సాహం వచ్చింది, ఒక్కరోజు స్కెచ్ పెన్‌లు పట్టుకుని రంగు రంగులుగా ఆ పేరు దిద్దితే చాలు అనే పాయింటుతో యిక శాంత తప్ప దిక్కులేదని గట్టిగా పట్టుబట్టారు. ఎలాగోలా తిప్పలుపడి శాంతను గెలిపిస్తామన్నారు. శోభ కూడా శాంత చేతులు పట్టుకుని బతిమాలింది.

శాంత ఒప్పుకుంది. ఆరోజు సాయంత్రం క్లాసులు కూడా ఎగ్గొట్టి శాంత, శోభ, వందన, కళ అందరూ కలిసి శోభ పేరుని శాంతగా దిద్దేశారు.

తర్వాత పదిహేను రోజులూ కాలేజీలోనూ ఇంట్లోను శాంతకు విశ్రాంతి అన్నది దొరకలేదు. కాలేజీలో ప్రతి అమ్మాయినీ ఒకటికి రెండుసార్లు కలిసి ఓటు అడగటం—

పిరియడ్‌కీ పిరియడ్‌కీ మధ్యన క్లాస్ రూంలకు వెళ్ళి అందరితో మాట్లాడటం-

మధ్యాహ్నాలూ, సాయంత్రాలూ గ్రూపులు గ్రూపులుగా అమ్మాయిల్ని సమావేశపరచి మాట్లాడడం.

వీటితో పగలంతా సరిపోయేది.

సాయంత్రం ఇంటికెళ్ళేసరికి ఆలస్యం అవనే అయేది. ఇంట్లో శాంత తల్లి సుందరమ్మ సాధింపులు మొదలెట్టేది. తండ్రి నరసింహారావు వచ్చేవరకూ ఆవిడ డ్యూటీ మీద వున్న కానిస్టేబుల్‌లా శాంతను ఒదిలేది కాదు.

నర్సింహారావు రాత్రి ఏ వేళకు వచ్చినా డ్యూటీ మర్చిపోని ఆఫీసర్‌లా శాంతను తిట్టేవాడు.

కాలేజీ మాన్పిస్తానని బెదిరించేవాడు.

అన్న శేషతల్పశాయి వెక్కిరింపులు వుండనే వుండేవి. కొత్తగా ఉద్యోగంలో చేరాడేమో తాను ప్రయోజకుడిననీ శాంత పనికిమాలినదనీ నిరూపించటానికి పదే పదే ప్రయత్నించేవాడు.

ఆ పదిహేను రోజులూ ఇల్లంటే పోలీస్ స్టేషన్ అనిపించింది శాంతకు.

ఐతే పోలీస్ స్టేషన్‌లో చిత్రహింసలు పెట్టినా పోలీసులకు లొంగని, అప్రూవర్‌గా మారని విప్లవకారుడిలా శాంత తలిదండ్రులకు లొంగలేదు. తిట్లకూ, వెక్కిరింపులకూ అవమానంతో దహించుకుపోతూనే ఆత్మగౌరవం కోసం పోట్లాడింది.

శోభావాళ్ళ అమ్మా నాన్నలు భయపడినట్టే మగ పిల్లల కాలేజీల నుండి అబ్బాయిలు కొందరొచ్చారు. ముందు వాళ్ళు శాంత దగ్గరకే రావటం, ఆ సమయంలో శాంత పక్కన శోభ వుండటం ఎంతో మంచిదయింది. "మా చెల్లెళ్ళా, చుట్టాల అమ్మాయిలూ ఉన్నారండి. వాళ్ళందరి ఓట్లూ మీకే వేయిస్తాం" అంటూ వచ్చారు. ముందుగా ఒక కాలేజీ వాళ్ళు.

శాంత వాళ్ళతో ఏం చెప్పాలా అని కంగారు పడుతుంటే శోభ వాళ్ళను విజిటర్స్ రూంలో కూర్చోపెట్టి మర్యాదలు చేసి సామరస్యంగా మాట్లాడింది.

"మీరు మాకు సహాయపడాలని వచ్చారు. మాకు చాలా సంతోషంగా వుంది. కానీ రేపు మరో కాలేజి వాళ్ళొస్తారు. మీ సంగతి వాళ్ళతో చెబితే వాళ్ళు బి.ఎ. నుంచి పోటీచేస్తున్న భారతి పక్షాన వుండి ప్రచారం చేస్తామంటారు. మీరిద్దరూ వీధుల్లో మా పేర్లతో కొట్టుకుంటారు. దానివల్ల మాకెన్ని సమస్యలొస్తాయో మీకు తెలియదు. అసలే మా ఇళ్ళల్లో భయపడుతున్నారు. మీరంతా దీనిని పెద్ద గొడవ చేస్తే చదివింది చాల్లే ఇంట్లో కూచోమంటారు. అందుకని దయచేసి మా ఎన్నికల్లో మీరు జోక్యం చేసుకోవద్దు. మాలో ఎవరం గెలిచినా మాకు సంతోషమే తప్ప అసూయ, విచారం లేదు. ఏదో సరదాగా పోటీ చేస్తున్నామే తప్ప ఒకరిమీద ఒకరికి కక్షలు లేవు."

శోభ యిలా సామరస్యంగా మాట్లాడుతున్నంతలో శాంత ప్రిన్సిపాల్‌ను వెంట బెట్టుకొచ్చింది. ఆవిడకూడా వాళ్ళను తన రూంలోకి పిల్చి కూల్‌డ్రింకులు యిచ్చి శోభ చెప్పిన మాటలనే మరింత వివరంగా చెప్పారు.

వచ్చినవాళ్ళు ఈ మర్యాదలకే మురిసిపోయారో, మాటలకే కన్విన్స్ అయ్యారోగాని మరేమీ అనకుండా అన్నిటికీ ఒప్పుకుని నవ్వుతూ వెళ్ళిపోయారు. ప్రిన్సిపల్ భారతినికూడా పిల్చి మగపిల్లలు ఎవరొచ్చినా వాళ్ళను ఈ ఎన్నికల్లో జోక్యం కలిగించుకోనివ్వద్దని గట్టిగా చెప్పారు.

కాలేజీలో వెయ్యమంది విద్యార్థినులలో పోటీ చెయ్యాలంటే ఇంటా బయటా ఎన్ని ఇబ్బందులు ఎదుర్కోవాలో ఎంతపోరాటం చెయ్యాలో తెలిసొచ్చింది శాంతకు.

ఆ పోరాటం ఎంత అయిష్టంగావుందో అంత యిష్టంగానూ వుంది.

శోభలా ఒడ్డున నిలబడటం తన కెప్పటికీ రాదనుకుంటూనే ఆ పోరాటంలో మునిగిపోయింది శాంత. శాంత పేరున్న కరపత్రాలు ఎంత జాగ్రత్తగా పంచినా అబ్బాయిల చేతుల్లోకి వెళ్ళాయి. రాకెట్లుగా మారి మళ్ళీ శాంత మీదికే దూసుకొచ్చాయి. వాటి వెనక వెకిలి రాతలు వెధవ రాతలూ అన్నీ మామూలే.

కోపం, దుఃఖం, అవమానం—వీటన్నిటివల్లా పట్టుదల మరింత పెరిగి శాంత బలంగా నిలబడిందిగాని మరింకెవరైనా అయితే జీవితంలో ఎప్పుడూ యిలా పబ్లిక్కుగా తమ పేరు కనపడటం అనే వూహనే భరించలేకపోయేవారు.

భారతిదీ కూడా అదే పరిస్థితి. ఐతే ఆ అమ్మాయికి యింట్లో అంత వ్యతిరేకత లేదు. ఆ పిల్ల తండ్రీ ఆడపిల్లలు కూడా మనుషులే ననుకునే జాతికి చెందినవాడు.

శాంత ఇంట్లో అట్లాకాదు. నిత్యాగ్నిహోత్రం రగులుతుండేది. దానిలో రోజూ రకరకాల సమిధలు వేసేవాడు శాంత అన్న శేషతల్పశాయి.

"....దీని గురించి వాళ్ళలా అనుకుంటున్నారు, వీళ్ళలా అనుకుంటున్నారు ....మరీ బరితెగించావు. నేను బజార్లోకెళ్ళి తలెత్తుకోలేకుండా వున్నాను...." అంటూ తల్లి ఎదురుగా నసపెట్టేవాడు. దాంతో సుందరమ్మ ఏడుపు మొదలెట్టేది.

శాంత అవమానంతో దహించుకుపోయేది. ఆ నెల రోజుల్లో రాత్రిపూట అన్నం తిన్న రోజులు అతి తక్కువ !

ఎలాగైతేనేం ఎన్నికలు జరిగిపోయాయి. శాంత గెలిచింది. శాంత కంటే శోభ ఎక్కువ సంతోషపడింది. ఐనా సరే ఆ రోజుకూడా ఐదింటికే ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది. శాంతా మిగిలిన స్నేహితులూ ఎంత బతిమాలినా ఆగలేదు. స్నేహితులందరూ కలిసి తలా కొంచెం డబ్బులు వేసుకుని స్వీట్లు తెప్పించి చిన్న పార్టీలా జరుపుకున్నారు.

శాంతకు గాలిలో తేలిపోతున్నట్టే ఉంది. అందరూ ఇళ్ళకు బయల్దేరినా ఇంటికి పోబుద్ధి కాలేదు. కానీ ఇంటికి వెళ్ళక తప్పదు-చివరి సారిగా ఈ విషయం గురించి తిట్లు తినక తప్పదు. అందరికంటే ఆలస్యంగా బయలుదేరి నిదానంగా నడిచి వెళ్తుంటే రాంకుమార్ కన్పించాడు. రాంకుమార్ కనిపిస్తే బాగుండునని శాంత సాయంత్రం నుంచీ అనుకుంటూనే వుంది.

రాంకుమార్ ఏ.సి. కాలేజీ విద్యార్థిగానేకాక కవిగా నటుడిగా కూడా కాస్త పేరున్నవాడు. ఇంటర్ కాలేజియేట్ నాటకాల పోటీల్లో డిబేటింగ్ పోటీల్లో శాంతకు తారసపడుతుంటాడు. ఈ మూడేళ్ళలో చాలాసార్లు కలిశారు. చాలా చక్కగా మాట్లాడతాడు. ఎక్కడెక్కడి విషయాలో చెబుతాడు. 'ఆ పుస్తకాలు చదివారా? ఈ పుస్తకాలు చదివారా?' అంటూ ఎన్నో కొత్త పుస్తకాలు పరిచయం చేస్తాడు. అతనంటే ప్రత్యేకమైన అభిమానం ఏర్పడింది శాంతకు. శోభకు అతని గురించి చెప్పింది.

"మీ రాంకుమార్" అని ఆట పట్టిస్తుంది శోభ. తన విజయాన్ని సంతోషంగా పంచుకోగల స్నేహితుడిగా సాయంత్రం నుంచీ మనసులో మెదులుతున్న రాంకుమార్ కనిపించేసరికి శాంత ముఖం వికసించింది.

అతనుకూడా ఎంతో ఉత్సాహంగా అభినందించాడు. "కాఫీ తాగుదాం రండి" అని ఆహ్వానించాడు. "ఒద్దండి" అన్నది. కానీ శాంతకు అతనితో కలిసి కాఫీ తాగుతూ ఓ అరగంట కాలక్షేపం చెయ్యాలనేవుంది. కానీ 'ఎవరైనా చూస్తే, అనే భయం మనసులో వదలకుండా వెనక్కు నెడుతోంది.

"ఫరవాలేదు రండి - పది నిముషాలు. ఇవాళసలు మీరు కాఫీ యిప్పించాల్సిందిపోయి నేను అడిగినా రానంటున్నారే"— అంటూ మొహమాట పెట్టాడు.

అయిష్టంగా నడుస్తున్నట్టు నడిచింది శాంత. కుర్చీలో కూర్చుని మంచినీళ్ళు తాగినా శాంత ముఖంలో యిబ్బంది తొలగిపోలేదు.

"మిమ్మల్ని ఇబ్బంది పెట్టినట్టున్నాను—" రాంకుమార్ శాంత ముఖం పరిశీలనగా చూసి అన్నాడు.

"కొంచెం-కొంచెమేమిటి లెండి....బాగా యిబ్బందే"

"ఏ రకంగా"

"మా వాళ్ళెవరైనా చూస్తే గొడవవుతుంది."

"ఇది ఇరవయ్యవ దశాబ్దం. వీరేశలింగంగారు ఆడవాళ్ళకుకూడా జ్ఞానం కావాలని ఉద్యమం లేవదీసి వంద సంవత్సరాలు దాటింది. ఐనా మీరు ఇంట్లో గొడవవుతుందని భయపడుతున్నారు—" ఇదేం బాగోలేదన్నట్టుగా అన్నాడు.

"జ్ఞానం కావాలన్నారుగానీ మగాళ్ళతో కలిసి హోటల్‌కెళ్ళి కాఫీ తాగమన లేదుగదా" నవ్వింది శాంత.

"మరి జ్ఞానం ఎలా వస్తుంది?"

"ఏమిటీ— మీతో కలిసి కాఫీ తాగితేగాని నాకు జ్ఞానం రాదా?"

"జ్ఞానం రకరకాలు. మీరు కాలేజిలో చదివి జ్ఞానం సంపాదిస్తున్నారు. ఇలా హోటళ్ళు బజార్లూ తిరిగి మనచుట్టూ వున్న సమాజాన్ని గమనించికూడా జ్ఞానం సంపాదించవచ్చు. ఒకటి ఇంకోదానికి సహాయ పడుతుంది." రాంకుమార్ తమాషాగా నవ్వాడు.

"ఔను —మగపిల్లలు ఇంట్లో కూచుంటే 'బుద్ధావతారం! ప్రపంచ జ్ఞానం ఎలా వస్తుంది ఇంట్లో కూచుంటే, అంటారు. ఆడపిల్లల్ని మాత్రం వెయ్యికళ్ళతో కనిపెడుతుంటారు గడపదాటకుండా—"

రాంకుమార్ మాట్లాడకుండా కాఫీ కప్పు అందుకున్నాడు.

"నాకు నిజంగా మీతో కలిసి కాసేపు కబుర్లు చెప్పుకోవాలని వుంది. కానీ మళ్ళీ భయం. తప్పు చేస్తున్నానేమో అనే అనుమానం. తప్పేమిటన్న తిరుగు బాటు.... రెండింటికీ మధ్య పెద్ద యుద్ధం. నా అశాంతికి అంతుండదు. మా శోభ అలా కాదు. 'ఇది చెయ్యకూడని పని' అని దానికే తోచినా లేదా పెద్దవాళ్ళు చెప్పినా వెంటనే ఆ పని మానేస్తుంది. హాయిగా ఉంటుంది. నేనలా ఉండలేను.

ఎప్పుడూ ఏదో ఒక సమస్యలో చిక్కుకుంటాను." శాంత గబగబా తన మనసులో నలుగుతున్న ఆలోచనలన్నింటినీ విప్పింది.

రాంకుమార్ ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నాడు. "నిజంగా నా బాధ మీకర్థం కాదు. ఓ కప్పు కాఫీ తాగటానికి యింత మానసిక యుద్ధం చెయ్యాల్సిన అవసరం మీకు లేదు. మీకది చాలా చిన్న విషయం. కానీ మాకలా కాదు. దీనికి కూడా మా మీద మేం ఎంతో పోరాటం చెయ్యాలి. మా కారెక్టర్ నంతా నిర్ణయించే అంశం ఈ కప్పు కాఫీయే అయినా ఆశ్చర్యం లేదు. 'ఆ అమ్మాయి ఎప్పుడూ అబ్బాయిల్తో కలిసి హోటళ్ళకు వెళ్తుంది' అన్న పేరు వచ్చేస్తే.... నాకైతే బాగా చెడ్డపేరు తెచ్చుకోవాలనుంటుంది. చెడ్డపేరు తెచ్చుకోవడమంటే తిరగబడటం! నాకు అందరి మీదా అన్నిటి మీదా తిరగబడాలని వుంది."

రాంకుమార్ ఏం చెప్పాలో ఏం మాట్లాడాలో తెలియనివాడిలా కూర్చుండి పోయాడు.

"నేను వెళ్తాను" అంటూ లేచి గబ గబా నడుస్తూ వెళ్ళిపోయింది శాంత.

ఆ సంవత్సరం మరింకేం గొడవల్లేకుండానే గడిచిపోయాయి. శాంతా శోభా యిద్దరూ కలిసే పరీక్షలకు చదివారు. ఇద్దరికీ ఫస్టు క్లాసొస్తుందనే నమ్మకం వుంది. పై చదువులు చదవాలనే ఆశ కూడా వుంది గానీ శోభ ఆ విషయం కూడా తల్లి దండ్రులకే ఒదిలెయ్యాలని నిశ్చయించుకుంది.

శాంత అలా వదిలెయ్యలేదు గనక తల్లిదండ్రులతో యుద్ధానికి సిద్ధమవు తోంది. ఇద్దరివీ మధ్యతరగతి కుటుంబాలే. ఆడపిల్ల పెళ్ళిచేసి భారం దిగిందనుకునే కుటుంబాలే.

శోభ పెద్దపిల్ల కావడంతోనే తలిదండ్రులు చాలా జాగ్రత్తగా డబ్బు కూడబెట్టారు. శాంత తండ్రికి కొడుకు కట్నం అక్కరకొస్తుందనే ధీమా వుంది.

అందువల్లే శోభకు పెళ్ళి సంబంధాల కోసం అన్నపూర్ణ హడావుడి పడినంత సుందరమ్మ పడలేదు. శోభ పెళ్ళి చేసుకోటానికే సిద్ధపడుతుంటే శాంత ఆరాటంగా అడిగింది—

"ఐతే నువ్వు ఎమ్మెస్సీ చదవవా?"

"ఏమో పెళ్ళి సంబంధం కుదరకపోతే - కుదిరినా వాళ్ళు ఒప్పుకుంటే- చదువుతాను."

శాంతకు శోభను పట్టుకు తన్నాలనిపించింది.

"నీకు చదవాలని లేదా?"

"ఎందుకు లేదూ?"

"ఉంటే మరి ఇప్పుడు పెళ్ళి చేసుకోనని అనొచ్చుకదా!"

"ఎందుకనాలి? ఎమ్మెస్సీ పాసైనా పెళ్ళి చేసుకోక తప్పదు గదా. ఇప్పుడొక వేళ మంచి సంబంధం వస్తే దానిని వదులుకోవడం ఎందుకు."

"మీ అమ్మలాగా మాట్లాడకు"-శాంత కోపగించుకుంది.

"మా అమ్మ మాటలే యివి! నాకూ నిజమే అనిపించాయి. ఎంత చదివినా ఏ ఉద్యోగం చేసినా పెళ్ళి చేసుకోవాలి. పిల్లల్ని కని పెంచాలి. అదే ముఖ్యం కదా. అలాంటప్పుడు దానికే ఇంపార్టెన్స్ ఇచ్చి ఆలోచించడం మంచిది కదా!"

శాంతేమీ మాట్లాడలేదు.

నాలుగు రోజుల్లో శోభను చూడటానికి పెళ్ళివారొస్తున్నారని తెలిశాక ఇంకే ముంది మాట్లాడడానికి?

పెళ్ళిచూపుల రోజు శోభ ఆందోళనను ఆశ్చర్యంగా చూసింది శాంత. శోభ ఎన్నడూ ఎరగదీ ఆందోళన. అది పరీక్షగానీ, పోటీగానీ, నాటకంగానీ మరేదైనా గానీ అంతులేని విశ్వాసంతో స్థిరంగా నిలబడగల శోభ ఆకులా ఒణికిపోయింది.

ఏ చీరె కట్టుకోవాలి? బొట్టు పెద్దదా చిన్నదా! కాటుక పెట్టుకోవాలా లేదా? లాకెట్ గొలుసు చాలా—నెక్లెస్ పెట్టుకోవాలా? ఒక్క జడా రెండు జడలా? అన్నీ సందేహాలే- అన్నింటికీ భయమే!

అన్ని రకాలా ప్రయత్నించింది. కాటుక పెట్టి కడిగేసింది. చిన్న బొట్టు పెట్టి మళ్ళీ దాన్ని పెద్దదిగా చేసింది.

"ఏదీ సరిగా చెప్పవేం" అని శాంతను కసిరింది.

"నువ్వెలా వున్నా బాగుంటావు. టెన్షన్ పడకుండా నవ్వు ముఖంతో వెళ్ళు- పరీక్షకో పోటీకో వెళ్ళినట్టు వెళ్ళు...."

"వెధవ జోకులెయ్యకు"-శోభ భయం మరికాస్త పెరిగింది.

పెళ్ళికొడుకు డాక్టర్. ఇంత సుందరమున్న కళ్ళజోడుతో ముఖమంతా కప్పేసుకుని కూచున్నాడు.

శోభ వచ్చేదాకా అవీ యివీ మాట్లాడినవాళ్ళు శోభ రాగానే ఆపి కళ్ళకు పని చెప్పారు. అందరి కళ్ళల్లోనూ తెచ్చిపెట్టుకున్న తిరస్కారం. 'ఆఁ ఏదో వుందిలే' అన్నట్టు చూస్తున్నారు. శోభ నెవరైనా అట్లా చూడగలరని శాంత కలలో కూడా అనుకోలేదు. శోభ అందం, చిరునవ్వు, తెలివి అన్నిటినీ లెక్కలేనట్లుగా చూస్తున్నారు.

కాసేపు మౌనం రాజ్యమేలింది. ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడకుండా మూతులు బిగించి కూచున్నారు.

"మీరేం చదువుతున్నారు?"

చివరకు శోభ తన పక్కన కూచున్న పెళ్ళికొడుకు చెల్లెల్ని అడిగింది. అది పెద్ద అపరాధమైపోయింది. ఆ అమ్మాయి ఆ సంవత్సరమే ఇంటర్ పరీక్ష రాసి తప్పింది. రెండు రోజుల క్రితమే రిజల్ట్సు వచ్చాయి. ఆ పిల్లకేం చెప్పాలో తెలియక ముఖం మాడ్చుకుంది.

పెద్దావిడ ముఖంలో అసహనం కొట్టొచ్చినట్టు కనపడింది.

వాతావరణం ఇబ్బందిగా మారడంతో శోభ బాగా కలవరపడింది.

"ఇక మేం వస్తాం" అంటూ లేచింది పెళ్ళికొడుకు తల్లి. ఆమెతోపాటు అందరూ లేచారు. వాళ్ళంతా వెళ్ళాక అన్నపూర్ణ కూతుర్ని బాగా చివాట్లు పెట్టింది.

"వాళ్ళేవో అడుగుతారు నువ్వు చెప్పాలి. అది పద్ధతి! నీకేమిటో తొందర? ఆ పిల్ల ఏం చదివితే నీకెందుకు? పెద్ద ఆరిందలా బయల్దేరావు!" ఎవరూ మాట్లాడకపోతే మర్యాదగా వుండదని వూరికే పలకరించా అని మొత్తుకుంది శోభ.

"చాల్లే వూరుకో - నీ మర్యాద మండినట్టే వుంది. నువ్వేనా మర్యాదలు చేసేది. మేం చచ్చామా?"

ఇట్లా సాగింది ఆమె ధోరణి.

శోభ ఏడుస్తూ పడుకుంది. శోభ కళ్ళనీళ్ళు పెట్టడం మొదటిసారి చూసింది శాంత. ఎవరిచేతా ఏ మాటా పడని శోభ-ఎవరినీ నొప్పించని శోభ - తన తప్పేమీ

లేకుండా ఏడవాల్సి రావడం కేవలం శాంతకు అర్థమయింది. పదిరోజుల్లో పిల్ల నచ్చలేదని ఉత్తరం వచ్చింది. ఓటమి ఎరుగని శోభ మొదటిసారి ఓడిపోయింది. శోభ ఓటమి శాంతనసలు ఆ పరీక్షకే విముఖురాలిని చేసింది.

అన్నపూర్ణ, రాఘవరావుల హడావుడి పెరిగింది. నెల తిరక్కుండానే ఇంకో సంబంధం తెచ్చారు. అబ్బాయి ఎమ్మెస్సీ పాసై హైదరాబాద్‌లో రీసెర్చి లాబ్స్‌లో సైంటిస్టుగా ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు.

ఈసారి పెళ్ళిచూపుల్లో శోభ దించిన తల ఎత్తలేదు.

చదువుకున్నప్పటికీ శోభ ఎంత వినయ విధేయతలు గల అమ్మాయో, ఇల్లు చక్కదిద్దుకోవడంలో ఎంత నేర్పరో చెప్పినమాట చెప్పకుండా వర్ణించి చెప్పారు అన్నపూర్ణ రాఘవరావులు. పెళ్ళికొడుకు తరఫువాళ్ళు శోభ తమకు నచ్చిందని అక్కడికక్కడే చెప్పేశారు. పెళ్ళికొడుకు తల్లి బోళా మనిషిలా వుంది, 'పిల్లకేం బంగారంలా వుంది' అనేసింది.

"జయబాధురి కట్స్ వున్నాయ"ంది పెళ్ళికొడుకు చెల్లెలు.

అందరూ సంతోషపడ్డారు.

ముహూర్తాలు పెట్టుకుందామనుకున్నారు.

శోభ ఉత్సాహంగా పెళ్ళి బట్టలు కొనుక్కుంది. నగలు చేయించుకుంది. శుభలేఖలు పంచింది. పెళ్ళికూతురయింది.

నుదుటిమీద పెట్టుకునే గొలుసూ, వొడ్డాణం — వీటి కోసం బంధువులనూ స్నేహితులనూ అడిగి చివరికి సంపాదించింది.

అవి పెట్టుకోకపోతే అందమే లేదంది. అడ్వర్టయిజ్‌మెంట్లలోనూ, సినిమా బొమ్మల్లోనూ కనిపించే పెళ్ళికూతుళ్ళ బొమ్మలన్నీ కత్తిరించి పరిశీలించసాగింది.

ఏ బొట్టు పెట్టాలి? ఏ కలర్ చీరె?

ఏ నగలు? గోరింటాకు పెట్టాలా? నెయిల్ పాలీషా? పావాలనేం చెయ్యాలి? ఎంత నాజూగ్గా అలంకరించాలి? గాజుల సంగతేమిటి?

కనుబొమలో....

ఒక వ్యాసం తయారు చేసుకోడానికో ఒక ఉపన్యాసం తయారుచేసుకో టానికో ఎంత శ్రమపడేదో, ఎన్ని పుస్తకాలు వెతికేదో, ఎలా కష్టపడి సాధించేదో ఇప్పుడు కూడా అలాగే కష్టపడింది.

ఒకటే తేడా - ముందువాటి కోసం టెన్షన్ పడేదికాదు. ఈ పెళ్ళికూతురు వేషానికి మాత్రం విపరీతమైన ఆందోళన.

పెళ్ళిరోజు నిజంగానే సినిమా స్టార్లను తలదన్నేలా తయారైంది.

పెళ్ళంటే ఈ అలంకరణే అనుకుంటోందా అన్నట్లు తయారైంది.

శాంత కదంతా పెద్ద బోగస్‌గా అనిపించింది.

'శోభ గురించి వీళ్ళకెవరికీ తెలియదు. పెళ్ళికొడుక్కి అసలు తెలియదు. బుట్టబొమ్మలా వున్న ఈమె శోభ కాదు.'

'శోభ ఇక క్రమంగా చచ్చిపోతుంది కాబోలు!' తన ఆలోచనకు తానే ఉలిక్కిపడింది.

రేపటి నుంచీ శోభ కాలేజీకి రాదు.

లైబ్రరీ పుస్తకాలు వెతకదు.

ఆటలు ఆడదు. పాటలు పాడదు. ఉపన్యాసాలు ఇవ్వదు. పప్పు రుబ్బు తుంది. తాలింపు వేస్తుంది. రుచులు చూస్తుంది. ఇంతపెద్ద పొట్ట వేసుకుని పిల్లల్ని కంటుంది. ఈ పనులన్నీ చేసినందుకు ఎవరూ గౌరవించరు. కాలేజీలో శోభకున్న గుర్తింపు వంటింట్లో శోభ కుండదు. శాంతకు పెళ్ళి పందిరిలోంచి పారిపోయి ఎక్కడన్నా ఒంటరిగా కూచొని ఏడవాలనిపించింది.

పెళ్ళయిన పదిరోజుల్లోనే శోభ భర్తతో కలిసి హైదరాబాదు వెళ్ళిపోయింది.

వెళ్ళే ముందు శాంతా వాళ్ళ యింటికి వచ్చింది.

ఇద్దరూ ఏవేవో ఎడతెగని కబుర్లు చెప్పుకున్నారు.

"ఆయనా నువ్వూ మంచి ఫ్రెండ్స్ అయ్యారా" అని అడిగింది శాంత -

శోభ జీవితం ఈ పది రోజుల్నించీ ఎలా వుందో తెలుసుకోవాలనే కుతూహ లంతో -

"ఫ్రెండ్సేమిటి ? ఆయనంటే నాకింకా భయం పోలేదు" అంది శోభ కాస్త భయంగా.

"భయమా ?" శాంత ఆశ్చర్యంగా అడిగింది.

"ఆఁ! భయంగానే వుంది. ఆయనకి కాస్త కోపం ఎక్కువే. ఎందుకో కోపం వస్తుందో నాకింకా తెలియడంలా. నెమ్మదిగా ఆయనకే పనులు యిష్టమో, ఏవికాదో తెలుసుకోవాలి." శోభ తన ముందొక మహత్తర కర్తవ్యాన్ని దర్శిస్తున్నంత భయభక్తులతో చెప్పింది.

"ముద్దు పెట్టుకునేటప్పుడు కూడా భయంగానే వుంటుందా?"

శాంత హఠాత్తుగా హడావుడిగా అడిగింది.

"ఛీ – పో" అని సిగ్గుపడింది శోభ.

"నిజంగా తెలుసుకోవాలని అడుగుతున్నా. ముద్దు పెట్టుకుంటున్నపుడు కూడా భయంగా వుంటుందా ?" ఆరాటంగా అడిగింది శాంత.

"ఊఁ - కాస్త భయంగానే వుంటుంది."

"సెక్స్ ఎలా వుంటుందే - బాగుంటుందా ?"

"ఏమో - నాకేం తెలియదు. కాస్త చికాగ్గా ఉంటుంది. ఆ కాసేపూ త్వరగా పూర్తయితే బాగుండుననిపిస్తుంది."

ఇబ్బందిగానే చెప్పింది శోభ.

"మరి కథల్లో నవలల్లో అట్లా రాస్తారేం."

శాంత ఎక్కడో ఆలోచిస్తోంది.

"అందరూ అబద్ధాలే రాస్తారా."

"మగాళ్ళకి బాగుంటుందనుకుంటా - వాళ్ళేగా రాసేది - ఇంకా గొడవ పోనివ్వు -

నువ్వేమిటి - ఇంకా చదువుతావా ?"

"ఇక్కడ పి.జి. సెంటర్లో సీటువస్తే చదువుతాను. ఇక్కడ సీటు రాకపోతే వైజాగ్ వెళ్ళి చదివే అవకాశం మాత్రం లేదు."

ఇంతలో శాంత తల్లి వచ్చింది.

"ఏమ్మా శోభా....అత్తవారింటికి వెళ్తున్నావా ? మా శాంత కా అదృష్టం ఎప్పుడో" అంటూ అక్కడే చతికిలబడింది, స్నేహితులిద్దరి ఇబ్బందీ గమనించకుండానే.

"ఐతే మీ ఆయనకెంత కట్నం యిచ్చారూ ?" అంటూ కబుర్లు మొదలు పెట్టింది.

"నీకెందుకు పూరుకోమ్మా" అంటూ శాంత కసిరినా పట్టించుకోలేదు.

"మా నాన్నగారు నా పేరు మీద లక్ష రూపాయలు బ్యాంకులో వేశారండి" శోభ మర్యాదగా చెప్పింది.

"మీ ఆయనకేం కొనివ్వలేదూ ? స్కూటరో, మరోటో."

"స్కూటర్ ఇచ్చారండి. ఇంటి క్కావాల్సిన సామాన్లూ, ఫర్నిచర్ అంతా మా అమ్మ 'ఎప్పుడో సిద్ధం చేసింది. అవన్నీ తీసికెళ్తున్నాను."

ఫర్నిచర్ సంగతీ సామాను సంగతీ శాంతకు మూడు సంవత్సరాల నుంచీ తెలుసు.

శోభ తల్లి అన్నపూర్ణ ఎప్పుడూ రెండూ మూడూ చీటీలు కడుతుండేది.

ఆ డబ్బు వచ్చినప్పుడల్లా - బీరువా, సోఫా కంబెడ్, డబుల్‌కాట్, ఫ్రిజ్, యిలా ఒక్కొక్కటే కొనేది.

అన్నీ వాళ్ళింట్లో వున్నవే.

"మళ్ళీ ఎందుకు కొన్నారండీ. ఇంట్లో వున్నాయిగా" అనడిగేది శాంత మొదట్లో తెలియక.

"శోభకమ్మా - పెళ్ళి నాటికి అన్నీ సిద్ధంగా వుంటే మన పని కాస్త సులువవుతుంది" అనేది అన్నపూర్ణ. కొన్న వస్తువులన్నీ జాగ్రత్తగా గుడ్డలు కప్పి దాచేది. ఈ పెద్ద వస్తువులే ఈ మూడు సంవత్సరాల్లో ఏర్పాటు చేసింది. మిగిలిన చిల్లర మల్లర సామానంతా శోభ ఏడో యేట నుంచీ పోగు చేసింది.

శోభ ఒకసారి చెప్పింది.

"మా అమ్మ మా కోసం ఎంత ఆలోచిస్తుందో చెప్పలేను శాంతా. ప్రతి క్షణం మా గురించే - నా ఏడో యేట మా అమ్మ ఇంట్లో వున్న చిన్న చిన్న వెండి గిన్నెలూ కుంకుమ భరిణలూ చెడగొట్టి మరి కొంచెం డబ్బులేసి వెండి పూల బుట్ట చేయించింది. మా అమ్మమ్మ అమ్మకు పట్టు చీరె కొనుక్కోమని యిచ్చిన డబ్బులవి. మా ఇంట్లో అప్పటికే వెండి పూల బుట్ట వుంది. మళ్ళీ ఎందుకమ్మా అంటే నీకేనమ్మా పెళ్ళి నాటికి ఒక్కొక్కటే పోగు చెయ్యొద్దూ అంటుంది.

ఎప్పుడే కొత్త రకం సామానొచ్చినా ముందు నా కోసం ఆలోచిస్తుంది. మా అమ్మంటే నా కెంత యిష్టమో........ మా అమ్మను నొప్పించే పని ఎప్పుడూ చెయ్యగూడదనిపిస్తుంది."

శోభ మాటలు విన్న శాంతకు మెదడంతా అల్లకల్లోలమయింది. శోభ ప్రేమ అంటూ చెబుతున్న విషయం శాంతకు ఘోరంగా కనపడింది.

"ఏంటో నాకేం బాగోలేదే" అంది అశాంతిగా.

"ఏం బాగోలేదూ ? మా అమ్మ నా గురించి ఆలోచించడమా, నేను మా అమ్మను ప్రేమించడమా ? నువ్వు నిజంగా పిచ్చిదానివి" అంది శోభ నవ్వుతూ.

"అది కాదే - మీ అమ్మ అట్లా సామానుకొంటూ వుంటుంది నీ కోసం అంటే ఆ సామానుతో నువ్వు వేరే యింటికి వెళ్ళాలనేగా— 'నువ్వు మా ఇంటి అమ్మాయివి కాదూ. నీ సామానంతా నీకు వేరుగా పెడుతున్నాం' అని చెబుతున్నట్టుగా వుండదూ ? నీకు దిగులుగా వుండదూ ?

మా అమ్మ గనక అట్లా చేస్తే ఆ సామానంతా బద్దలు కొరతాను."

"భలేదానివే - సామాను కొన్నా కొనకపోయినా మనం ఎల్లకాలం ఇక్కడే వుంటామా ? మన అత్తగారింటికి మనం వెళ్ళమా ?"

"అమ్మగారిల్లా, అత్తగారిల్లా - ఈ రెండేనా మనకు ? మనకంటూ ఓ ఇల్లు ఉంటే బాగుండదూ ? ఆ ఇంట్లో సామాను మనక్కావల్సింది మనమే కొనుక్కుంటే బాగుండదూ ?" ఆలోచనగా అంది శాంత.

"ఆ ఇంట్లో ఒక్కదానివే వుంటావా ?" శోభ ఆశ్చర్యపడింది. "ఔను నేనొక్కదాన్నే వుంటాను. నా ఇష్టం వచ్చినట్టు వుంటాను. నా ఇష్టంవచ్చినంత సేపు చదువుకుంటాను. ఇష్టమైనపుడు తింటాను. ఎప్పుడు పడుకోవాలనిపిస్తే అపుడు పడుకుంటాను. ఎపుడు లేవాలనిపిస్తే అపుడు లేస్తాను. నా ఇంటికి నా ఇష్టమైన వాళ్ళందరినీ పిలుస్తాను. నా కిష్టంలేని వాళ్ళను ఇంట్లోకి రానివ్వను." ఎక్కడో కలలో వుండి మాట్లాడినట్టు మాట్లాడింది.

"ఎవర్నీ రానివ్వవా ? మీ రాంకుమార్‌ని కూడా ?" పకపకా నవ్వింది శోభ.

అదంతా గుర్తొచ్చిందిపుడు.

"బండెడు సామానుతో వెళ్తుంది శోభ అత్తగారింటికి" అంది నవ్వుతూ.

శోభ వెళ్ళడానికి లేచింది.

"రేపు ఉదయం మా ఇంటికి రా శాంతా" అని ఆహ్వానించింది.

"ఎందుకూ ? మీ ఆయన్ని పరిచయం చేస్తావా" అంటూ నవ్వింది శాంత.

సుందరమ్మ శోభకు బొట్టు పెట్టి నాలుగరటిపళ్ళూ తమలపాకులూ చేతిలో పెట్టింది.

ఆ రాత్రంతా శాంతకు నిద్రపట్టలేదు. "శోభ ఈ పాటికి భయం భయంగా మొగుడి పక్కన చేరి వుంటుంది. అతను ముద్దు పెట్టుకుంటాడు. శోభ భయంతోనే ముద్దు పెట్టించుకుంటుంది. ముద్దు పెడితే ఎలా వుంటుంది? భయం తప్ప ఏమీ వుండదా ?"

శాంత శరీరం మనసూ వింత అలజడికి లోనయ్యాయి.

రాంకుమార్ గుర్తొచ్చాడు.

'రాంకుమార్ తనను ముద్దు పెట్టుకుంటే—'

'అబ్బ-ఏమిటీ ఆలోచనలు. నాకు పిచ్చెక్కుతోంది' అనుకుంటూ జుట్టు పీక్కుంది. గట్టిగా కళ్ళు మూసుకుని నిద్రపోవాలని ప్రయత్నించింది.

మర్నాడు ఉదయం ఎంత కంట్రోలు చేసుకున్నా శాంతకు సాధ్యం కాలేదు. సాంబశివపేటకే కాళ్ళు లాక్కెళ్ళాయి.

ఒద్దు ఒద్దని గట్టిగా అనుకుంటూనే రాంకుమార్ గదికి వెళ్ళింది.

గది తలుపులు బార్లా తెరిచి వున్నాయి. అతను మంచంమీద అడ్డంగా పడుకుని పుస్తకం చదువుకుంటున్నాడు.

శాంతను చూసి విపరీతంగా ఆశ్చర్యపోయాడు. మూడేళ్ళగా పరిచయం వున్నా, ఏడాదిగా స్నేహం కాస్త పెరిగినా అతను శాంతను తన గదికి రమ్మనలేదు. శాంత అతన్ని తన ఇంటికి పిలవలేదు. అసలా ప్రస్తావనే రాలేదు. ఇప్పుడు హఠాత్తుగా శాంత వచ్చేస్తే రాంకుమార్‌కి ఒక్క క్షణం అయోమయంగా అనిపించింది.

అంతలోనే తేరుకుని—

"రండి. రండి" అంటూ హడావుడి చేశాడు.

"ఏంటి చదువుతున్నారు" అంది శాంత కూర్చుంటూ.

"ఒస్తానుండండి. నేనింకా ముఖం కడుక్కోలేదు." హడావుడిగా బాత్ రూంకి పరిగెత్తి ముఖం కడుక్కొచ్చాడు.

"తొమ్మిది దాటింది. ఇప్పటిదాకా ఏం చేస్తున్నారు."

"ఇదిగో- ఈ నవల చదువుతున్నాను. చాలా బాగుంది. టైమ్ తెలియలేదు" ఆ నవల చేతిలోకి తీసుకున్నాడు.

"ఏం నవలది?" శాంత ఆసక్తి లేకుండానే అడిగింది. ఆమె తన మనసులో రేగే కల్లోలాన్ని అణిచే పనిలోనే వుంది.

"వాట్ ఈజ్ టు బి డన్- తెలుగులో ఇంకా తేలిగ్గా చెప్పవచ్చు. ఏం చెయ్యాలి. రష్యన్ నవల."

"అంత గొప్ప నవలా? దేన్ని గురించీ?"

"ప్రేమ గురించీ, పెళ్ళి గురించీ- ఈ నవలలో నేరా అనే అమ్మాయికి ఇల్లొక జైలులా వుంటుంది. ఏమాత్రం స్వేచ్ఛ వుండదు. అమ్మాయి పాలిట అది నరకం. తల్లిదండ్రులు యమదూతలు. ఎలాగైనా ఆ నరకంలో నుంచి తప్పించుకోవాలని అనుకుంటుంది.

ఆమె తమ్ముడికి పాఠాలు చెప్పటానికి వచ్చిన మాస్టారితో పరిచయం ఏర్పడుతుంది. తనుకూడా ఆడవాళ్ళ స్వేచ్ఛ గురించి ఆలోచించేవాడు కావడంతో ఇద్దరూ మంచి స్నేహితులవుతారు.

నేరాను ఆ నరకంలోంచి తప్పించి పెళ్ళాడతానంటాడు. నేరా ఆ స్వేచ్ఛా జీవితం గురించి ఎన్నో కలలు కంటుంది. పెళ్ళయ్యాకతమ జీవితం ఎలా ఉండాలో చెబుతుంది. ఇద్దరూ ఎవరి గదులలో వాళ్ళుండాలి. ముందుగా అనుమతి లేకుండా ఒకరు ఇంకొకరి గదిలోకి రాకూడదు. ఎవరి పని వాళ్ళు చూసుకోవాలి. ఎవరి జీవితం వారికుండేలా బతకాలి. ఇట్లా చాలా ఆధునికమైన ఆలోచనలు చేస్తుంది నేరా. అలాగే బతుకుతారు కూడా. ఆ అమ్మాయి సహకార పట్టుకుని సంస్థ నొకదానిని నిర్వహిస్తుంది. అందులో వచ్చే లాభాలు పని చేసేవారందరికీ పంచుతుంది. జీవితం ఎంతో హాయిగా గడుస్తుంది. కానీ క్రమంగా నేరాకు అర్థమవుతుంది. ఆ

మాస్టారిమీద తనకున్నది కృతజ్ఞత తప్ప ప్రేమ కాదని. తాను ఆ మాస్టారి స్నేహితుడిని ప్రేమిస్తున్నానని కూడా ఆమెకు అర్థమవుతుంది. ఈ సంగతి మాస్టారి కెలా తెలియజెయ్యాలో, అతన్నెలా బాధపెట్టాలో తెలియక సతమతమవుతుంది నేరా. చివరకు ఉత్తరం రాస్తుంది. ప్రేమకూ స్నేహానికీ మధ్య నలిగిపోతుందామె. విషయం గ్రహించిన మాస్టారు తాను అక్కడ నుంచి తప్పుకుంటాడు. నేరా తన బంధం లేకుండా చేస్తాడు. నేరా తన ప్రియుడితో కలుస్తుంది-" ఆగాడు రాంకుమార్.

"తర్వాత"- శాంత కథలో లీనమయింది.

"తర్వాత మీరొచ్చారు. రాత్రి నుంచీ వదలకుండా చదువుతున్నానిది."

"ఎవరి గదులలో వాళ్ళు – భార్యాభర్తలు అస్తమానం ఒకరికొకరు కనపడ కుండా ఎవరి గదులలో వాళ్ళు! ఎంత బాగుందో ఆ ఆలోచన-" శాంత అంది.

"మీరు పెళ్ళి చేసుకోబోయేవాడికి అదే షరతు పెట్టండి."

"ఆ షరతు పెడితే నాకు చచ్చినా పెళ్ళికాదు కాకపోయినా సంతోషమే లెండి. నాకు పెళ్ళి చేసుకోవాలని లేదు" నవ్వింది. "ఆ షరతుకి ఒప్పుకునే మగాడు ఈ భూమ్మీద పుట్టి పెరగడని నా గట్టి నమ్మకం."

"పుట్టి పెరిగి మీ కళ్ళముందే కూర్చున్నాడనుకోండి. ఏం చేస్తారు?"

రాంకుమార్ చనువుగా శాంత చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. శాంతకు ఒళ్ళంతా జలదరించినట్లయింది. కంగారుగా రాంకుమార్ ముఖం చూసింది.

"శాంతా! నా. మీరంటే ఇష్టం. మీ ఆలోచనలు నాకు నచ్చుతాయి. మనం ఈ విషయం గురించి ఎందుకు మాట్లాడుకోగూడదూ? కనీసం ఆలోచించవచ్చు గదా ?"

శాంత మాట్లాడకుండా కూచుంది. ఆశ్చర్యం నుంచి బైటపడలేక సతమత మయింది.

"మీకు యిష్టం లేకపోతే మాట్లాడనవసరంలేదు...."

శాంత నెమ్మదిగా చేయి లాగదీసుకుంది.

"నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగా వుంది. ఏం మాట్లాడాలో తెలియడంలేదు. నేను ఇక్కడికి ఎందుకు ఎలా వచ్చానో మీకు తెలియదు.... ...."

"ఎందుకొచ్చారు?"

"మా శోభకు పెళ్ళయింది."

"ఔను నాకు తెలుసు. మీరే చెప్పారు-"

"దాని భర్త ముద్దు పెట్టుకుంటుంటే దానికి భయం వేస్తుందని చెప్పింది...."

"ఊఁ" రాంకుమార్ ఆశ్చర్యంగా చూస్తున్నాడు. "నాకు రాత్రంతా నిద్ర పట్టలేదు....ముద్దు పెట్టుకుంటే భయం తప్ప ఏమీ అనిపించదా అని. ఆ క్రమంలో మీరు గుర్తొచ్చారు. మిమ్మల్ని ఎంత నెట్టివేయాలని ప్రయత్నించినా నావల్ల కాలేదు. ఇక్కడికి రాకుండా వుండలేకపోయాను........"

శాంత ఎదురుగా వున్న గోడమీద క్యాలెండర్ని చూస్తూ మాట్లాడుతోంది.

రాంకుమార్ శాంత పక్కన కూచున్నవాడు లేచి కొంచెం ముందుకు వంగి శాంత పెదవులమీద ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. శాంతకు తలంతా గిర్రున తిరిగినట్టయింది. కుర్చీని గట్టిగా పట్టుకున్న ఆమె చేతులు రాంకుమార్ తలనెప్పుడు పట్టుకున్నాయో ఆమెకు తెలీయదు. ఆ తలనెలా దూరం జరిపిందో, ఆ గదిలోంచి బైటికెలా వచ్చిందో, రిక్షా ఎక్కడికని చెప్పిందో, శోభా వాళ్ళ ఇంట్లోకెలా వెళ్ళిందో ఆమెకు ఏదీ సరిగ్గా తెలియదు.

శోభ ఏవేవో మాట్లాడుతుంటే కాసేపు మౌనంగా వింది.

"ఉండు ఆయన్ని పిల్చి పరిచయం చేస్తాను." గదిలో వున్న అతన్ని పిలవబోతుంటే శాంత ఆపింది.

"నీతో మాట్లాడాలి. ఇలా రా" అని బైటికి లాక్కొచ్చింది. ఇంటి వెనుక జామచెట్టు కింద కూర్చున్నారిద్దరూ.

"ఏంటి-ఏంటిలా వున్నావు. హడావుడేమిటి"- శోభ అడిగింది.

"శోభా- ముద్దు పెట్టుకుంటే చాలా బాగుంటుంది. ఎంతో బాగుంటుంది!"

శోభ అదిరిపడింది.

"ఏమిటి- ఏం మాట్లాడుతున్నావు"

"రాంకుమార్ దగ్గరకు వెళ్ళాను. అతను నన్ను ముద్దు పెట్టుకున్నాడు."

"స్టుపిడ్- అతని గదికి వెళ్ళావా? ఎంత ధైర్యం! బుద్ధిలేదూ!"

"రాంకుమార్ నన్ను ప్రేమిస్తున్నాడు."

"ఏడిశాడు. ప్రేమా వాడి బొందా! నువ్వొట్టి తెలివితక్కువ దానివని కనిపెట్టాడు. అమ్మో వాడి గదికి వెళ్ళావా ఎంత ధైర్యం-ఏమన్నా జరిగితే!" శోభ గుండెలు బాదుకుంది.

"శోభా! అపు నీ గోల! నేను కావాలనే వెళ్ళాను. కంగారు పడాల్సింది నా గురించి కాదు నీ గురించి. మీ ఆయన ముద్దు పెట్టుకుంటున్నా భయంగా వుండడం, చిరాగ్గా వుండడం మంచి లక్షణంకాదు. ప్రేమ వుంటే అట్లా వుండదు. ఆయనకు నీమీద అధికారం వుందిగానీ ప్రేమ లేదు. ఆ అధికారాన్ని నువ్వు ఒప్పుకున్నావు గానీ అతన్ని ప్రేమించలేదు. అందుకని అలా వుంది" శోభ నివ్వెరపోయి చూస్తోంది.

"శోభా పెళ్ళి చేసుకొని పెద్ద తప్పు చేశావు. జీవితంలో దిద్దుకోలేని తప్పు. ఇక నీ జీవితం నీకుండదు. నీ సుఖం నీకుండదు. నీ గది నీకుండదు. నీకు నువ్వుండవు. అయ్యో శోభా... నీ తెలివి ఎందుకూ పనికిరాదు. నీ మంచితనానికి విలువుండదు. నీ అందం చౌకై పోతుంది. అయ్యో శోభా! పెళ్ళెందుకు చేసుకున్నావే!"

శాంత ఏడవడం మొదలు పెట్టింది.

శోభ శాంతను పట్టుకుని లేపి నిలబెట్టింది.

"పిచ్చెక్కిందా! తాగొచ్చావా! నీకు పెళ్ళి కాలేదని దిగులుపడుతూ పరాయి మగాళ్ళచేత ముద్దులు పెట్టించుకుంటూ నాకు పెళ్ళయిందని ఏడుస్తావా? ఇంత ఇంత కుళ్ళుందా నీ మనసులో— మా అమ్మవాళ్ళు చూస్తే లేనిపోని గోలవుతుంది. వెళ్ళు. నువ్వెళ్ళిపో."

శాంతను నెడుతున్నట్టే గేటుదాకా తీసుకొచ్చి గేటు బయటకు నెట్టి గేటు వేసి లోపలకు పరిగెత్తింది శోభ.

* * *

అప్పటి నుంచీ శాంత శోభను చూడనేలేదు. శోభ ఉత్తరం రాయలేదు. శాంత ఒకటి రెండు ఉత్తరాలు రాసినా వాటికి సమాధానం రాలేదు.

శోభ తన స్నేహం మానేసినట్లేనని నిర్ణయించుకుంది శాంత. మళ్ళీ యిన్నేళ్ళకు శోభని చూడబోతోంది. శోభతో స్నేహం మళ్ళీ మొదలవుతుందా?

ఎలా వుంటుంది శోభ! ఇద్దరు కొడుకులు. భార్యగా, తల్లిగా ఎంతో సంతోషంగా వుండి వుంటుంది. శోభకు వున్న జీవితంతో సుఖపడటం ఎలాగో తెలుసు. తన లాగా లేనిపోని అశాంతులు పెట్టుకోదు తనకిప్పుడు తక్కువేమీ లేదు.

చాలా మంచి ఉద్యోగం. తనకు ఆసక్తి వున్న ఫిజిక్స్‌లో తను సాధించా లనుకున్న డిగ్రీలు సాధించింది. తృప్తి కలిగేంతవరకూ చదివింది.

ఈ చదువుకోసం రాంకుమార్‌ని కూడా ఒదులుకుంది. శాంతకు నవ్వొ చ్చింది.

ఎంత మంచివాడనుకున్నా రాంకుమార్‌ని పాపం మగబుద్ధి వదల్లేదు. తనని, తనని చదువు మానెయ్యమన్నాడు.

ఎంత ధైర్యం - ఎట్లా అనుకున్నాడు తను చదువు మానేస్తుందని! ఎట్లా అనుకున్నాడు తను అతని కోసం తనకు వచ్చిన అవకాశాన్ని ఒదులుకుంటుందని! శాంతకు రాంకుమార్, అతనితో గొడవపడిన రోజు గుర్తొచ్చాయి.

రాంకుమార్‌కి ఎమ్మెస్సీలో సీటు రాలేదు. బియ్యీడీ చేసి టీచర్‌గా గుంటూర్లోనే ఉద్యోగం సంపాదించాడు. శాంత కూడా ఎమ్మెస్సీ తర్వాత చదువు మానేసి ఉద్యోగం చూసుకుని రాంకుమార్‌ని పెళ్ళాడాలని అతని ఉద్దేశం.

శాంత రిసెర్చి చెయ్యాలనుకుంటుందనీ. అమెరికాలో చదవటం కోసం పరీక్షలు రాయబోతుందనీ తెలిసినప్పట్నించీ అతని వైఖరి మారిపోయింది. శాంత ఆ పరీక్షలు రాసి సంతోషంగా రాంకుమార్ దగ్గరకు వెళ్ళింది.

రాంకుమార్ శాంతను చూసి నవ్వనుకూడ నవ్వలేదు.

"హైద్రాబాద్ నుంచి నీకేం తెచ్చానో చెప్పుకో"

అంది శాంత ఉత్సాహంగా.

"నువ్వేం తెచ్చినా అది నాకవసరం లేదు. నేను తీసుకోను" అన్నాడు రాం కుమార్ సీరియస్‌గా.

శాంతకు అర్థమై పోయింది.

"మనం ఈ విషయం గురించి స్పష్టంగా మాట్లాడుకోవటం మంచిదేమో" అంది తనూ సీరియస్‌గా.

"ఔను! నేనూ అదే చెబుతున్నాను శాంతా. నువ్వు అమెరికా వెళ్ళి చదవటం నాకిష్టం లేదు. నువ్వు అమెరికా వెళ్ళేటట్టయితే మన పెళ్ళి జరగదు"– శాంతేమీ మాట్లాడలేదు.

"నీకు నాకంటే అమెరికా వెళ్ళటమే ముఖ్యమా ? మన జీవితం కంటే నువ్వు సంపాదించబోయే డిగ్రీలే ఎక్కువా? నా కోసం అమెరికా వెళ్ళటం మానుకోలేవా?"

రాంకుమార్ ఉద్రేకంగా అడిగాడు.

"నీ ప్రత్యేకతేమిటో - మన మధ్య మిగిలిందేమిటో నాకర్థం కావటంలేదు" అంది శాంత.

"అంటే ఏంటి నీ ఉద్దేశం. నీ దృష్టిలో నాకేమీ ప్రత్యేకత లేదా? అంత పనికిమాలిన వాణ్ణా?"

"మన ప్రేమకూ మన పెళ్ళికీ నువ్వు షరతులు పెట్టినపుడు నా దృష్టిలో నీకేమీ ప్రత్యేకత లేదు. నా అభివృద్ధికి నువ్వు అడ్డు పడుతున్నావంటే నీకు నామీద ప్రేమ వుందని అర్థమా ?

నీకు భయం - అమెరికా వెళ్ళొచ్చే నేనంటే భయం. నీ కంటే చాలా పెరిగిపోతాను- నీకు ఇన్‌ఫీరియారిటీ! నేనక్కడ ఏం చేస్తానో - నీకు అనుమానం ! అమెరికా వెళ్ళొచ్చి నిన్ను కాదంటానేమో - నీకు అపనమ్మకం! మనసు నిండా యింత చెత్త పెట్టుకుని యింకా ప్రేమేమిటి?"

"ఇవన్నీ నిజం కాకూడదని ఎక్కడుంది? నాకు ఆ సందేహాలు రావటంలో అసహజత్వం ఏముంది?" రాంకుమార్ ఉక్రోషంతో అడిగాడు.

"ఏమీ లేదు రాంకుమార్ - ఏమీ లేదు. ఆ సందేహాలన్నీ నిజమయ్యే అవకాశం నూటికి నూరుపాళ్ళూ వుంది. నీ కంటే నేను గొప్పదాన్నవుతాను. ఇద్దరు అసమానంగా ఉన్నపుడు ఒకళ్ళు రెండో వాళ్ళను తక్కువ చెయ్యకుండా వుండటం కుదరదు. నేను నిన్ను చులకన చెయ్యవచ్చు. ఏం- ఇప్పుడు మగాళ్ళం దరూ ఆడాళ్ళని చులకనగా చూడటం లేదూ?

"నేను అమెరికాలో నా యిష్టం వచ్చినట్లే ఉంటాను. ఏం - నువ్వు కేవలం స్నేహితుడిగా వున్నపుడు ముద్దు పెట్టించుకుంటే ఎలా వుంటుందోననే ఆలోచన తొలిస్తే నీ గదికి రాలేదా? అప్పట్నించీ నీతో ముద్దులాడటం లేదా? అక్కడ కూడా

నాకు కావాలనిపిస్తే యిలాగే యింకెవరితోనైనా చేస్తానేమో! చేస్తాను కూడా. అసలు అమెరికాలో నీకంటే అన్నివిధాలా గొప్పవాడు దొరికితే నీకు గుడ్‌బై చెబుతానేమో కూడా.

ఎందుకు చెప్పకూడదు? చెప్పు ఎందుకు?

నువ్వు షరతు పెడతావా నా ప్రేమకి?

నేను అమెరికా వెళితే నన్ను పెళ్ళి చేసుకోవా ?

నేనూ ఓ షరతు పెడుతున్నాను.

నువ్వు అమెరికా వెళ్ళి వస్తే నిన్ను పెళ్ళాడతా"- పెద్దగా కఠినంగా నవ్వింది శాంత.

"నీకు పిచ్చెక్కింది" రాంకుమార్ పళ్ళబిగువున అన్నాడు.

"ఔను నాకు పిచ్చెక్కింది. నాకిపుడే కాదు అప్పుడప్పుడూ పిచ్చెక్కుతుం టుంది. ఆడాళ్ళని తమ యిష్టం వచ్చినట్టు ఆడించగలమనే మగాళ్ళని చూసినా, మగాళ్ళని చూసి భయపడుతూ వాళ్ళ అడుగులకు మడుగులొత్తే ఆడాళ్ళను చూసినా నాకు పిచ్చెక్కుతుంది. నా పిచ్చి సంగతి యిప్పటిదాకా నీకు తెలియనందుకూ, నీకు తెలియదన్న సంగతి నేను గ్రహించలేనందుకూ నాకు చాలా విచారంగా వుంది...."

శాంత లేచి చెప్పులు వేసుకుంటుంటే రాంకుమార్ శాంత చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.

"శాంతా కోపం మాని నిదానంగా ఆలోచించు. ప్రాక్టికల్‌గా ఆలోచించు. నెమ్మదిగా స్థిమితంగా కూచుని ఆలోచించు నీకే అర్థమవుతుంది."

"నెమ్మది, నిదానం, స్థిమితం, ప్రాక్టికల్— ఈ మాటలు నాకు చెప్పొద్దు. ఆ మాటలకూ నాకూ పెద్ద విరోధం. నేను ఆలోచించాల్సిందేమీ లేదు. నేను మా ఇంట్లో ఎంత యుద్ధం చేస్తున్నానో నీకు తెలియదూ? మా అమ్మా నాన్నలూ అన్నా అందరూ ఎలాగైనా నన్ను ఆపాలని చూస్తున్నారు. వాళ్ళతో పోట్లాడటంలో నువ్వు సాయం చెయ్యాల్సింది పోయి మళ్ళీ యింకో పోట్లాట సృష్టిస్తున్నావు. నీకు సిగ్గెయ్యటంలేదూ? 'నాకంటే ఎత్తుగా పెరగకూ' అని నన్ను దేబిరించటానికి నీకు సిగ్గుగా లేదూ? ఛీ- నిన్ను చూస్తుంటే నాకసహ్యంగా వుంది—" శాంత గబ గబా బైటికి నడిచింది.

ఆరోజు రాంకుమార్ మాటల్ని తల్చుకుంటే శాంతకు ఇప్పుడు కూడా కోపం వచ్చింది. పెళ్ళికోసం చదువు మానుకుంటుందని ఎట్లా అనుకున్నాడు? తననంత చీప్‌గా ఎట్లా అర్థం చేసుకున్నాడు. ఇప్పుడు కూడా తనకతన్ని తల్చుకుంటే కోపం వచ్చేస్తోంది-

తను తన ఇష్టం ఒచ్చినంతకాలం చదువుకుంది. తనకు నచ్చిన ఉద్యోగమే చేస్తోంది.

'ఐనా ఏదో వెలితి- ఎందుకిలా- ఏం కావాలి'— శాంత మంచం మీద నుంచి లేచి ఇల్లంతా పిచ్చిదానిలా తిరిగింది.

ఈ జీవితమంతా తాను కావాలని ఏర్పరచుకున్నదే. తన కోసం తనకొక ఇల్లుంది. ఈ ఇంట్లో అంతా తన ఇష్టప్రకారమే జరుగుతుంది. ఏ మగాడికీ తలొంచకుండానే జీవిస్తోంది. ఐనా ఏదో అసంతృప్తి—అశాంతి—ఒంటరితనం.

తనకూ పెళ్ళీ పిల్లలూ కావాలా?

ఎంత ఆలోచించినా అవి కావాలనిపించటంలేదు. పిల్లల్ని కని పెంచే ఓపిక లేదు. కోరికా లేదు. కానీ ఉద్యోగం మాత్రమే తృప్తినివ్వటంలేదు. ఇంకా పని కావాలి. చుట్టూ మనుషులు కావాలి. మెకానికల్ పనీ, ఆఫీసు మనుషులూ కాదు. మరింకేదో కావాలి-

శోభకీ అసంతృప్తి ఉండదు. అసంతృప్తిపడే స్వభావం కాదు దానిది. నా స్వభావమే ఇలాంటిది. రేపు శోభ తనను చూసి నిండుగా నవ్వుతుంది. పదేళ్ళ క్రిందటి మాటలు గుర్తుకు తెచ్చుకుని నవ్వుతుంది.

"నా జీవితం చాలా బాగుందే, మావారు ఎంతో మంచివారు. నేను లేకపోతే ఒక్క క్షణం బతకలేరు. శోభా శోభా అని ఇంట్లో వున్నంతసేపూ ఒకటే జపం అనుకో—

మా పిల్లలు ఎంత తెలివి గల వాళ్ళనుకున్నావు? వాళ్ళనొదిలి నేను ఒక్క రోజు కూడా ఉండలేను. అమ్మా అమ్మా అంటూ వూపిరాడనివ్వరు."

అని శోభ చెబుతుంటే తను నీరసంగా నవ్వుతుంది. మరేం చేస్తుంది! అబద్దాలు చెబుతుందా?

"నా ఉద్యోగం చాలా పెద్దది. దాని మూలాన వచ్చిన హోదాతో చాలా తృప్తిగా వున్నాను. నా ఇంట్లో నా ఇష్టం వచ్చినట్లు ఎంత హాయిగానో వున్నాను. నాకు జీవితంలో కావాల్సిందేమీ లేదు" అని చెబితే....

తన అసంతృప్తి, దిగులు, వెలితీ అన్నీ దాచిపెడితే .... కానీ శోభతో స్నేహం చేసినన్నాళ్ళూ కపటంగా ఎప్పుడూ మాట్లాడలేదు. శోభ కూడా అంతే. ఆ అలవాటు ఇద్దరికీ లేదు. ఒకరి మాటలు ఇంకొకరికి నచ్చకపోయినా తామేం అనుకున్నారో అవే చెప్పుకున్నారు. తర్వాత తర్వాత జీవితంలో పైపై స్నేహాలు, అవతలి వాళ్ళకూ తనకూ సంతోషం కలిగించే మాటలే మాట్లాడటం అలవాటైనాయి గానీ శోభతో చిన్ననాటి స్నేహంలో అవి లేవు. ఇక యిప్పుడవి కూడా ప్రారంభించాలేమో. రేపు శోభని చూడక తప్పదా?

శాంతకు మర్నాడు శోభని చూడాలని ఎంత వుందో, చూడకూడదని కూడా అంతగానూ వుంది.

0 0 0 0

ఆదివారం ఉదయం పది గంటలకు మోహన్ వచ్చి శాంతను తమ ఇంటికి తీసుకొచ్చాడు. శాంతకు గేట్లోనే ఎదురైంది శోభ. "శాంతా బాగున్నావా" అంటూ చెయ్యి పట్టుకుంది. "నువ్వేలా వున్నావే" అంటూ శోభను నఖశిఖ పర్యంతం చూసింది శాంత.

శోభ చాలా మారిపోయింది. లావెక్కింది. రంగు తగ్గింది. కళ్ళ క్రింద గుంటలు. నల్లటి వలయాలు. శోభ నవ్వేమిటి- ఇలా వుంది- పెదవులకు అతికించినట్లుగా వుందేమిటి?

శాంత ఆశ్చర్యంగా లోపలకు నడిచింది.

మోహన్ "కూచోండి కూచోండి" అని మర్యాద చేస్తున్నాడు.

"శోభా - త్వరగా కాఫీ తీసుకురా" అని పురమాయిస్తున్నాడు.

శాంత కూర్చున్న ఆ గదిని నాలుగువైపులా పరికించి చూసి స్థిమితపడే లోపల శోభ కాఫీ తీసుకొచ్చింది. మోహన్, శాంత చెరో కప్పు తీసుకున్నారు.

శోభ ట్రే పట్టుకుని నిలబడింది.

"నువ్వూ తీసుకో" అంది శాంత.

"నేనింతకుముందే తాగాను" మళ్ళీ పెదాలమీద అతికించుకున్న నవ్వు.

"మేమూ ఇప్పుడే మా ఇంట్లో కాఫీ తాగి బయల్దేరాం. పదిహేను నిమిషాలైందేమో-అంతే."

"నాకన్నిసార్లు అలవాటు లేదులే" అంది శోభ.

"కూర్చో"

"కూర్చుంటాను. అవతల పొయ్యిమీద పాయసం వుంది. అడుగంటుతుందేమో. మీరిద్దరూ మాట్లాడుకుంటూ వుండండి. అరగంటలో పనయిపోతుంది" కాఫీ కప్పులు ట్రేలో పెట్టుకుని తీసుకువెళ్ళింది.

"ఈవిడకే పనిలోనూ స్పీడ్ రాదండీ! చురుకుదనం లేదు. 'పదిగంటలకంతా వంట పూర్తిచేసి రెడీగా వుండు, మీ ఫ్రెండ్‌తో కబుర్లు చెప్పుకుందువుగాని' అని రాత్రే చెప్పాను. పొద్దున అయిదింటికే లేచింది. పనిమాత్రం తెమలదు. ఇలా ఒంటిగంటదాకా సాగుతూనే వుంటుంది లెండి ఈ పని" - మోహన్ చెబుతూనే వున్నాడు. శాంత లేచి వంట గదిలోకి వెళ్ళింది.

శోభ యాలక్కాయలు పొడి కొట్టి పాయసంలో కలుపుతోంది.

"ఈ హడావుడేమిటి? ఇప్పుడీ పాయసాలు అవీ ఎందుకు?"

"నీ కోసమే. నువ్వు మా ఫ్రెండువనీ మా ఇంటికొస్తావని అన్నప్పట్నించీ ఆయన హడావుడి హడావుడికాదు. పాయసం సరే-ఇటు చూడు"

గిన్నెల్లో సర్దిన బిర్యాని, చికెన్ కూరా, రొయ్యల వేపుడు మిగిలిన కూరలూ చూపించింది.

"నువ్విప్పుడు మా ఆయన పై ఆఫీసర్‌వి కదా" అంటూ నవ్వింది.

"ఇవన్నీ ఇప్పుడు చేశావా ?"

"బాగుంది-ఎప్పుడో చేసినవి పెడితే తింటావేమిటి?"

"ఎందుకు శోభా - 'శాంతకేం అక్కర్లేదు నాలుగు చివాట్లు పెట్టి గేటు బైటకు నెట్టినా సరిపోతుంది' అని మీ ఆయనతో చెప్పలేకపోయావా ?"

"శాంతా - నువ్వింకా అది గుర్తు పెట్టుకున్నావా?"

"నువ్వు మర్చిపోయావా?"

"ఎలా మర్చిపోతాను. అవి వేదమంత్రాల్లా నా జీవితాన్ని నడిపిస్తుంటే"-

"శోభా"-శాంతకేం మాట్లాడాలో తెలియక నోరు తెరిచింది.

"సరేలే-తర్వాత మాట్లాడుకుందాం. నువ్విప్పుడు పెద్ద ఆఫీసరువి. పైగా ఆయన పై అధికారివి. నీకోసం ఇవ్వన్నీ చెయ్యక తప్పుతుందా! పద - వెళ్ళి హాల్లో కూచుని ఆయనతో మాట్లాడు. భోజనాలయ్యాక మనం మాట్లాడుకుందాం." శాంతను వంటగది నుంచి బైటికి నడిపించింది.

హాల్లో మోహన్ శాంతను చాలా జిడ్డు పట్టించాడు.

తను చేస్తున్న పని ఎంత విలువైందో, మిగిలినవాళ్ళంతా పని చెయ్యకుండా ఎలా కాలక్షేపం చేస్తున్నారో ఆపకుండా చెప్పుకుపోయాడు.

శోభ ఎప్పుడు భోజనానికి పిలుస్తుందా అని ఎదురుచూస్తూ కూచునే ఆ బోరు భరించింది.

శోభ భోజనాలు కూడా ఇద్దరికే వడ్డించింది.

"అదేమిటి - ముగ్గురం తినేద్దాం" అంది శాంత.

"వడ్డించటానికి ఎవరూ లేకపోతే ఎలాగండి. అది మర్యాద కాదు" అన్నాడు మోహన్.

"మేమిద్దరం తింటాం. మీరు వడ్డించండి" అంది శాంత సీరియస్‌గాని.

శాంత జోక్ వేసినట్లు పెద్దగా నవ్వి కూచుని కంచం ముందుకి లాక్కున్నాడు.

శాంత లేచి నిలబడి "ముందు మీరు తినండి. తర్వాత మేమిద్దరం తింటాం" అన్నది.

"అబ్బే- అరరే- మీరెందుకు లేచారు? సరే ముగ్గురం తిందాం. శోభా నువ్వు కూడా వడ్డించుకో" అన్నాడు మోహన్.

శాంతకు మోహన్‌తో కలిసి తినాలనిపించలేదు. శోభ వండి వడ్డిస్తే హాయిగా మింగుతూ దాన్ని అవమానిస్తాడా! వీడిని అది ప్రేమించి గౌరవిస్తుందేమో గాని నేను గౌరవించను అనుకుంది మనసులో కోపంగా.

"లేదండి. మీరు ముందు తినెయ్యండి. మేమిద్దరం కబుర్లు చెప్పుకుంటూ తింటాం" అంటూ వెళ్ళి హాల్లో కూచుంది.

మోహన్‌కి ఏం చేయాలో తెలియక శోభను కసురుకున్నాడు.

"నీకు బొత్తిగా బుద్ధిలేదు. కూచోమనగానే కూచోపేం. దేభ్యం మొహం వేసుకు నిలబడతావేం" అంటూ గబగబా ముద్దలు మింగేశాడు.

శోభా శాంతా తీరిగ్గా భోజనాలు చేశారు.

శోభ వంటను మెచ్చుకుంటూ కడుపు నిండా తిన్నది శాంత.

వాళ్ళు తింటున్నంతసేపూ శోభ శాంతకేం అమర్యాద చేస్తుందోనన్నట్లు అక్కడే తచ్చాడాడు మోహన్.

భోజనాలయ్యాక శోభా శాంతా బెడ్ రూంలోకి వెళ్ళారు.

"నిన్ను చూస్తుంటే చాలా అసూయగా వుందే" అంది శోభ ఎంతో అభిమానంగా శాంతను చూస్తూ.

"అంత అసూయపడాల్సిన అవసరం లేదులే - నేను నువ్వనుకున్నంత సంతోషంగా లేను" అంది శాంత మంచంమీద పడుకుంటూ.

"ఏం-నువ్వు ఎలా బతకాలనుకున్నావో అలాగే బతుకుతున్నావుగా!"

"బాగు బతుకుతున్నా. కానీ ఏదో అసంతృప్తి. దిగులు. ఉద్యోగం చెయ్యటమేనా జీవితం అనిపిస్తోంది. పెళ్ళి చేసుకున్నా పోయేదా అనిపిస్తోంది."

"ఒద్దు. ఆ పని మాత్రం చెయ్యకు. పెళ్ళి చేసుకోకు!"

త్వర త్వరగా, శాంత ఎక్కడ పెళ్ళి చేసుకుంటుందోనన్నట్లు మాట్లాడింది శోభ.

"నువ్వు సంతోషంగా లేవా శోభా" శాంత అడిగింది.

"సంతోషమా? అంటే ఏమిటి? శాంతా— ఇరవై ఏళ్ళపాటు నా గురించి నేనేమనుకున్నానో, నా గురించి మీరంతా ఏమనుకున్నారో అవన్నీ నిజం కాకుండా పోయాయి. ఆ రోజుల్లో మీరంతా నా గురించి ఏమనుకునేవారు? నేను చాలా తెలివిగలదాన్ననీ, ఏ పనైనా చురుగ్గా చేస్తాననీ, ఏ సమస్యనైనా ఇట్టే పరిష్కరిస్తాననీ, ఎలాంటి వాళ్ళనైనా నా మాటలతో ఒప్పిస్తాననీ మీరంతా అనేవాళ్ళు. నేనూ అనుకునేదాన్ని. నామీద నాకు చాలా నమ్మకం వుండేది. ఇవాళ ఆ 'నేను' లేను. నేను చాలా తెలివితక్కువ మొద్దుని. మందకొడిని. దేభ్యం మొహాన్ని. నాకు మాట్లాడ్డం చేతకాదు. ఎవరి దగ్గర ఎలా ప్రవర్తించాలో తెలియదు. పిల్లల్ని పెంచటం చేతకాదు"-శోభ కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి.

శాంత శోభ భుజం మీద చెయ్యి వేసింది.

"ఊరుకో శోభా-"

"చెప్పనివ్వు- పన్నెండేళ్ళపాటు ఈ మాటలు చెప్పుకోటానికి కూడా ఎవరూ లేరు. నీకు అర్థం ఔతాయని చెబుతున్నాను. అసలు విషయం చెప్పనా? ఆయనొక మొద్దు. ఏమీ తెలియదు. ఒట్టి అనాగరికపు మనిషి. ఆయనకంటే నేను తెలివైన దాన్నని మొదట్లోనే కనిపెట్టాడు. ఇక నన్ను సాధించడం, తను నాకంటే గొప్ప వాడని నిరూపించుకోవడమే లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాడు. ఇది తెలియనన్నాళ్ళూ అతన్ని మారుద్దామని విశ్వప్రయత్నం చేశాను. ఆ విషయం తెలిశాక ఇక చేసేదేం లేదని పూరుకున్నాను. అబ్బ- ఏం పెత్తనం చేస్తాడనుకున్నావు?"

"నువ్విలా మాట్లాడతావనీ, నీ జీవితం ఇలా వుంటుందనీ అసలనుకోలేదే! నువ్వు అతనితో పిల్లలతో చాలా సుఖంగా సంతోషంగా వుంటావనుకున్నాను"— శాంత దిగులు పడింది.

"సుఖం— అదొక్కటే తక్కువ! ఆ పిల్లలు రాక్షసులు!! వాళ్ళ దగ్గర నన్ను చులకన చెయ్యటం ఆయనకొక వినోదం. ముగ్గురూ కలిసి నన్నో పురుగుని తీసేసినట్టు తీసేస్తారు. ఆరోజు నువ్వు పెళ్ళెందుకు చేసుకున్నావే అని ఏడుస్తుంటే నాకు కోపం వచ్చింది. కానీ నీ ఏడుపు వెనకాల నామీద నీకెంత ప్రేమ వుందో తర్వాత అర్థమైంది."

"మరి ఇప్పుడెట్లా- ఏం చేస్తావు?"

"ఏం చేస్తాను? చదువు నాశనం చేసుకున్నాను. ఇపుడు ఏం ఉద్యోగం దొరుకుతుంది? ఇక ఇట్లా బతకాల్సిందే. నాకిప్పుడు నీలా ఒక్కదాన్నే హాయిగా ఉద్యోగం చేసుకుంటూ బతకాలని వున్నా కుదురుతుందా?"

"ఎందుకు కుదరదూ? నాకు నా జీవితం బాగానే వుంది. కానీ జీవితాంతం ఈ ఉద్యోగమే అనుకుంటే విసుగు పుడుతోంది. మరింకా ఏం చెయ్యాలో తెలియడంలేదు. ఉద్యోగంలోనూ చికాకులు లేవని చెప్పలేం. నేను ఆఫీసర్ని గాబట్టి పైకి గౌరవిస్తున్నట్టుంటారు. నా వెనకాల ఎన్నో చెప్పుకుంటారు. నాకు పెళ్ళి కాలేదనీ, మంచిదాన్ని కాదనీ, చాలా వ్యవహారాలు నడిపాననీ- వీటిని నేను పట్టించుకోను. కానీ జీవితాంతం ఇలాంటి వాతావరణంలో బతకాలంటే చికాకు గదూ-"

"మా ఆయనకు నువ్వంటే చాలా యడ్మిరేషన్. నీ తెలివి గురించి చెబుతుంటాడు."

"నీ తెలివి ముందు నా తెలివి ఎందుకు పనికొస్తుంది. నువ్వు నాకు పాఠాలు చెప్పకపోతే నేనసలు పరీక్షలు పాసయ్యేదాన్ని కాదు.

కాలేజీ రోజుల్లో నాతో సహా మిగిలిన అమ్మాయిల కోరికేమిటో నీకు తెలియదూ?

'శోభలా వుండాలి'- అందరూ అదే అనుకునేవారు. నేనైతే ఎలాగోలా ఏదో ఒక విషయంలో నీకంటే ఒకడుగు ముందుండాలనుకునేదాన్ని - నువ్వు లేకపోతే నేనే ముందు! కానీ నువ్వుంటే ఇక ఎవరైనా నీ వెనకే."

"ఆ రోజులు జ్ఞాపకం తేవద్దు శాంతా! ఎన్ని రాత్రుళ్ళు నిద్ర లేకుండా ఆ రోజులను తల్చుకుంటూ గడిపానో నువ్వూహించలేవు."

"కానీ శోభా....నాకు చాలా ఆశ్చర్యంగా వుందే నువ్విలా మారటం. నువ్వు ఎప్పుడూ నీ గురించి ఆలోచించుకోలేదు. మీ అమ్మా వాళ్ళెలా చెబితే అలా చేశావు. దానికేమీ బాధపడలేదు. చాలా సంతోషంగా వాళ్ళకోసం ఎన్ని విషయాల్లోనో రాజీ పడ్డావు. పెళ్ళి కూడా ఇష్టంగానే చేసుకున్నావు. ఇప్పుడెందుకు అశాంతి పడుతున్నావు? మీ అమ్మా నాన్నా శాసించినట్లే మీ ఆయన కూడా శాసిస్తున్నాడు. నువ్వెందుకిక్కడ బాధపడుతున్నావు? ఎందుకు రాజీ పడలేకపోతున్నావు?"

"నిజమే. మా అమ్మా నాన్నలు చెప్పినట్టు వినాలని నేను ఎన్నిటికో దూరమయ్యాను. అప్పుడేమీ బాధపడలేదు. ఎందుకంటే మా అమ్మ నన్ను నిజంగా ప్రేమించింది. ఆ ప్రేమ నాకు ఎంతవరకు పనికొస్తుందని నేను ఆలోచించుకోలేకపోవటం నా పొరబాటే గాని ఆమె ప్రేమ అబద్ధం కాదు. అమ్మ నన్ను ఇష్టపడేది. ప్రేమించేది. నన్ను రకరకాల పనులు చెయ్యొద్దనటంలో ఆమె నిజంగా నా క్షేమం కోరే అనేది. ఆమెకు తెలిసినంతవరకూ అదే నా క్షేమం. ఆమెకున్న అనుభవంతో ఆమె నా జీవితాన్ని మంచిగా తీర్చిదిద్దాలనుకుంది. ఆమె అనుభవం నాకు పనికి రాదని ఆమెకు తెలియదు. అప్పట్లో నాకూ తెలియదు. అందువల్ల ఆమె చెప్పినట్టు చెయ్యడం నాకేమీ కష్టం అనిపించేది కాదు.

పెళ్ళి చేసుకుని నా తెలివితేటలతో సంసారాన్ని స్వర్గం చేసుకుని, భర్తను మెప్పించి చదువుకుందామనుకున్నాను. భర్తా, పిల్లలు వీళ్ళ ప్రేమ ఇంకా గొప్పవనుకున్నాను. ఇంటా బైటా కూడా ఒకరిచేత వేలెత్తి చూపించుకోకుండానే గొప్పదాన్ని అవుదామనుకున్నాను. అది ఎంత దురాశో ఇప్పుడు తెలిసి వచ్చింది. ఇంటా

బైటా అన్నిచోట్లా అవమానాలే ఆడదానికి రాసిపెట్టి వున్నాయి. వాటిని తప్పించు కుందామనుకున్నా తప్పించుకోలేం. మా అమ్మ తన అజ్ఞానంవల్ల ప్రేమ పేరుతో నన్ను అవమానించింది.

ఇక్కడ ఇతనికి నామీద ప్రేమలేదు. పెత్తనం చెయ్యటం తప్ప అతని కింకేమీ తెలియదు. ఇతను చేసే అవమానాలకు ఏ ముసుగులూ లేవు....

ముసుగు వెయ్యాల్సిన అవసరం కూడా లేదు. ఇంత స్పష్టంగా కనపడితే గాని నాకు అర్థం కాలేదు. అలా వుంది నా తెలివి. నాది తెలివని నువ్వు కూడా అంటుంటే నవ్వొస్తోంది. నేనొట్టి తెలివితక్కువ దాన్ని."

శోభ కళ్ళనుంచి నీళ్ళు కారుతుంటే శాంతకెలాగో అనిపించింది.

"అవమానాల నుంచి తప్పించుకోలేం అన్నావు. అది నిజంకాదు శోభా. మనం స్ట్రగుల్ పడాలి. ఆ అవమానాల నుంచి బైటపడటానికి కోపంతో పట్టుదలతో ప్రయత్నించాలి. అట్లా యుద్ధం చెయ్యటం చాలా బాగుంటుంది. నీకు ఆ ఆనందపు రుచి తెలియదు. నువ్వసలు ఆ స్ట్రగుల్‌లోకి వెళ్ళలేదు. ఇప్పుడైనా నీకు కావాల్సిన దానికోసం నువ్వు ప్రయత్నించు."

"ఇప్పుడు నాకేం కావాలో కూడా నాకు తెలియదు" - శోభ నిస్సహాయంగా అన్నది.

"తెలుసుకో .... తెలుసుకోటానికి అశాంతి పడు. బాధపడు. ప్రయత్నించు. ఇప్పుడు నేనూ అదే ప్రయత్నంలో వున్నాను. నాక్కూడా ఇంకేదో కావాలి. నేనింకేదో చెయ్యాలి."

"శోభా- పనమ్మాయి వచ్చింది" మోహన్ పెద్దగా కేక పెట్టాడు.

"అమ్మో-అప్పుడే అయిదయిందా?"

శాంత కూడా టైము చూసుకుని హడావుడిగా లేచింది.

"శోభా! రేపు సాయంత్రం నువ్వు మా ఇంటికి రాకూడదూ? నువ్వొక్క దానివే?" వెళుతూ అడిగింది.

"ఎందుకూ?" శోభ నవ్వింది. ఈసారి శోభ నవ్వు కొంచెం బాగుంది అనిపించింది శాంతకు.

"ఊరికే-ఎన్ని సంవత్సరాలకు కలిశాం. మళ్ళీ ఆదివారం దాకా ఆగాలని పించడం లేదు. రేపు సాయంత్రం నేనొచ్చి నిన్ను మా ఇంటికి తీసుకెళ్తాను. సరేనా?"

శోభ సంతోషంగా ఒప్పుకుంది.

0 0 0 0

"ఏమంటోంది మీ స్నేహితురాలు" మోహన్ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్ప బుద్ధి కాలేదు శోభకు. మోహన్ అడిగే పద్ధతి ఆమెకెప్పుడూ నచ్చదు. ఏదో వ్యంగ్యం, ఎగతాళి వుంటాయి. అతనడిగే ప్రతి ప్రశ్నలోనూ, ఆఖరికి వంటయిందా భోజనం పెడతావా అన్న ప్రశ్నలు కూడా మామూలుగా అడగలేదు. మామూలుగా అడగటమంటే తనను గౌరవించడం అనుకుంటాడేమోనని శోభకు అనుమానం.

"మాట్లాడవేం-చెపుడొచ్చిందా?"

"ఏమంటుంది! చిన్నప్పటి కబుర్లు చెప్పుకున్నాం. రేపు నన్ను వాళ్ళింటికి తీసుకెళ్తానంది."

"ఎందుకూ? ఇవాళేగా కలిశారు. ఆవిడతో మరీ అతి చనువు పెంచుకోకు."

"అదేమిటి! ఆవిడ చాలా తెలివిగలదంటారు. స్నేహం పెంచుకుంటే తప్పేమిటి?"

"తెలివిగలదే. కాదనటంలా. పెళ్ళి కాలేదు. ఎవర్నీ లెక్క చెయ్యదు. ఏవో వ్యవహారాలు నడుపుతుందంటారు. మనకు తెలియదనుకో. ఎందుకు ఆవిడతో మరీ రాసుకుపూసుకు తిరగడం....మన లిమిట్‌లో మనం వుండాలి!" శోభ కోపంతో అసహ్యంతో మాట్లాడకుండా పడుకుంది. మోహన్ ఇలా అన్నాడని శోభ చెబితే శాంత కోపంతో ఒణికిపోయింది.

"పెళ్ళికాని ఆడవాళ్ళకు తెలివి వుంటే అది వాళ్ళకు ఉపయోగపడితే ఆవిడ తెలివిగలది అంటారు.

కానీ ఆమెను నమ్మరు. అనుమానంతో చూస్తారు. పెళ్ళయిన ఆడవాళ్ళలో తెలివి వుంటే దానిని సాధ్యమైనంత అణచాలని చూస్తారు.

పెళ్ళయిన ఆడది కూడా తెలివిగలదిగా గుర్తింపబడుతుంది. అక్క డక్కడా.

కానీ గుర్తుంచుకో – ఆమెకు గుర్తింపు వచ్చిన దానికంటే వందరెట్లు తెలివి ఆమెకుంటుంది. ఆ తెలివిని అణచడం సాధ్యం కాక, మొదటికే మోసం అని తెలిసి కొంచెం ఆమెకు అవకాశం యిస్తారు. దానికే పొంగిపోయి ఆ చోటు లోనే స్థిరపడతారు ఆడవాళ్ళు. ఆడదాని శక్తిలో తెలివిలో సగం పైగా సమాజంతో ఇంట్లో వాళ్ళతో యుద్ధం చెయ్యడానికే సరిపోతుంది."

శాంత కోపాన్ని మళ్ళీ శోభే ప్రయత్నించి చల్లార్చింది.

శోభకు శాంత యిల్లు బాగా నచ్చింది.

ఇద్దరూ ఎన్నో కబుర్లు చెప్పుకున్నారు. ఒకరి జీవితం ఒకరు అర్థం చేసుకున్నారు.

"ఏం చెయ్యాలి? మనం ఏం చెయ్యాలి?"

అని పదే పదే అశాంతితో ఆరాటంతో ప్రశ్నించుకున్నారు.

ఈ ప్రశ్న మళ్ళీ మళ్ళీ సమాధానం దొరికేదాకా వేసుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నారు.

0 0 0 0

మూడు నెలలుగా శాంత స్నేహంతో కొత్తధైర్యాన్నీ ఉత్సాహాన్నీ తెచ్చుకుంది శోభ.

ఇద్దరూ కలిసి చర్చించి శోభ 'లా' చదివితే బాగుంటుందని నిర్ణయించుకున్నారు.

మోహన్‌కి చెప్పకుండానే ఆ నిర్ణయం తీసేసుకుంది. ఈ పదేళ్ళలో శోభ చదువుకుంటాననటమూ, మోహన్ గట్టిగా వ్యతిరేకించడమూ అనేకసార్లు జరిగింది. ఈసారి యిక అతన్ని ఒప్పించే ప్రయత్నం మానుకుంది. ఆరోజు యూనివర్శిటీకి వెళ్ళి ఫీజు కట్టి రావాలనుకున్నారు.

"నేను ఆఫీసుకు వెళ్ళి ఓ గంట పని చూసుకుని వస్తాను. నువ్వు పదకొండు గంటల కంతా రెడీగా వుండు" అని చెప్పింది.

"పిల్లలు మూడింటి కంతా స్కూలునుంచి వచ్చేస్తారు. నువ్వు వీలైనంత తొందరగా రా" అంది శోభ. శాంత ఎంత తొందరగ రావాలనుకున్నా కుదరలేదు. శలవు పెట్టినా పోయేది అనుకుంటూనే పని చూడక తప్పింది కాదు.

పన్నెండున్నరకు ఆఫీసులో బయల్దేరి హడావుడిగా ఆటోలో వచ్చేసింది. శోభ వాకిట్లోనే వుంది.

ఆటోలో శాంతను చూసి హడావుడిగా ఇంటికి తాళం వేసి వచ్చింది.

శాంత ఆలస్యానికి కారణాలు చెబుతోంది.

శోభ మూడింటికంతా యిల్లు చేరకపోతే పిల్లలు చేసే గోలా వాళ్ళ ఆకలీ గురించి చెబుతోంది.

ఆటో ఆగింది.

ఇద్దరూ బైటికి తొంగి చూశారు.

వాళ్ళ ఆటోనే కాదు. రోడ్డు కటూ యిటూ వున్న ట్రాఫిక్కంతా స్తంభించి పోయింది.

రోడ్డు మధ్యలోంచి పెద్ద ఊరేగింపు వెళ్తోంది. అంతా ఆడవాళ్ళే.

"మహిళలపై అత్యాచారాలు నశించాలి.

వరకట్న హత్యలు నశించాలి

ఆత్మహత్యలన్నీ హత్యలే

భర్తంటే ఆజన్మ శత్రువా

బానిసకూ ఆడదానికీ తేడా లేని స్థితి

ఇంకానా ఇకపై చెల్లదు

బీడీ కార్మికుల కోర్కెలు అంగీకరించాలి

న్యాయమైన వేతనాలు చెల్లించాలి

ఆకాశం సగం మనది

సమాజంలో సగం మనం

సమాన హక్కులకై పోరాడుదాం" ఇలాంటి నినాదాలతో ఆ ఊరేగింపు కదిలిపోతోంది. ఊరేగింపులో ఎక్కువ మంది కార్మిక స్త్రీలే వున్నారు.

"సాయంత్రం నాలుగింటికి జరిగే సభకు మహిళలంతా తప్పకరండి"

అనే పెద్ద అక్షరాల పోస్టర్లు అతికించిన అట్టలు ముందుకి సాగిపోతున్నాయి.

శాంత అప్రయత్నంగా శోభ చెయ్యి పట్టుకుంది. శోభ ఆ చేతిని మరింత గట్టిగా నొక్కి పట్టుకుంది. ఆ ఉద్వేగింపు ఉత్సాహం గాలి తరగల్లో వ్యాపించి వాళ్ళిద్దరి ఊపిరిలో చేరి ఒక అద్భుతమైన అనుభూతిని కలిగించింది.

నెమ్మదిగా ట్రాఫిక్ కదిలింది.

యూనివర్శిటీలో పని పూర్తి చేసుకునేసరికి మూడు దాటింది.

"మీటింగుకి వెళ్దామా ?"

శాంత శోభ ఎక్కడ రానంటుందో అని భయంగా అడిగింది.

మీటింగుకి వెళ్దామా ఒద్దా అన్న చర్చ లేకుండా పోనీ ఒద్దులే అన్న మాట పొరపాటున కూడా అనకుండా అసలా ఆలోచన కూడా రానివ్వకుండా మీటింగ్‌కి వెళ్ళిపోవాలని వుంది శాంతకు.

శాంత ఆ మాట అనదేమో అని భయపడుతున్నట్లుగా "వెళ్దాం. తప్పకుండా వెళ్దాం" అంది. వెంటనే శాంత నిశ్చింతగా నవ్వింది.

"మరి పిల్లలు" శాంతే అడగకుండా వుండలేక పోయింది.

"ఏదో తిప్పలు పడతార్లే, ఐదింటికి ఆయన వచ్చేస్తాడు".

"తాళం చెవి నీ దగ్గరుందేమో"

"తాళం పగలకొట్టుకుంటాడులే. నువ్వూరుకో" చిరాకు పడింది శోభ.

వాళ్ళు వెళ్ళేసరికి మీటింగు మొదలైంది. ఎవరో ఒకావిడ మైకు దగ్గరకొచ్చి "ఇప్పుడు బీడీ కార్మికురాలు సీత మాట్లాడుతుంది" అని చెబుతోంది.

సీత లేచి మైకు దగ్గర కొచ్చింది.

"బీడీ కార్మికులం మూడు నెలలు సమ్మె చేశాం. మేం ఎందుకు సమ్మె చేశామో, సమ్మె చేస్తే మా పరిస్థితి ఏంటో చెప్పటానికే నేనీ మీటింగుకి వచ్చాను.

"మేం రోజుకి వెయ్యి బీడీలు చేస్తే తొమ్మిది రూపాయలిస్తాడు సేటు. మేము పదిహేను రూపాయలిమ్మని అడిగాం. మేం మా ఇంట్లోనే కూచుని పని చేస్తాం. ఇదొక ఉద్యోగమన్నట్లు ఉండదు. మాకు ఉద్యోగస్తులకూ, ఫ్యాక్టరీలకు వెళ్ళి పని చేసే వారికీ వుండే ఏ బెనిఫిట్లూ వుండవు. అవన్నీ మాకు రావాలంటే మేం ఫలానా కంపెనీలో పని చేస్తున్నట్లు కార్డుండాలి.

"ఆ కార్డులు ఇవ్వమని అడిగాం. ఇందులో అన్యాయం ఏముంది? కార్డులు ఎందుకివ్వరు ? ఐతే మేం ఆడవాళ్ళం సమ్మె చేస్తుంటే అందరికీ అలుసుగానే

వుంది. మమ్మల్ని ఇష్టం వచ్చినట్లు బూతులు తిడుతున్నారు. మా మీదికి రౌడీలను పంపించారు. మేం మంచివాళ్ళం కాదని రకరకాల ప్రచారాలు చేశారు. మేం యూనియన్ పెట్టుకోకూడదంట. ఆడవాళ్ళకి యూనియన్ దేనికంటారు? ఆడవాళ్ళు పని చెయ్యటం లేదా? పని చేసే వాళ్ళకు యూనియన్లుండవా?

"మేం బీడీలు చుట్టే పనెందుకు చేస్తున్నాం? తిని కూచోలేకా? ఇంట్లో వంట చేసి గుడ్డలుతికి పిల్లల్ని సాకి ఇంటెడు చాకిరీ చేసుకుని కూడా మేమెందుకు బీడీలు చుడుతున్నాం?

"ఇది ఇంకెవరికీ అర్థం కాకపోయినా మా మగాళ్ళకి అర్థం కావాలి గదా. వాళ్ళకు అర్థం కావటం లేదు. మగాళ్ళు వాళ్ళ సంపాదనంతా వాళ్ళిష్టమొచ్చినట్లు తగలేస్తుంటే పస్తులు పడుకోలేక, పిల్లల్ని పస్తులు పెట్టలేక బీడీలు చుడుతున్న వాళ్ళున్నారు. మగవాళ్ళ సంపాదన అసలేమీ లేక బీడీలు చుట్టి బతుకుతున్న వాళ్ళున్నారు.

"మగాళ్ళు ఒక్కళ్ళే కష్టపడడం చూడలేక వాళ్ళ కష్టం పంచుకుందామనుకున్న వాళ్ళున్నారు. ఏదో ఓ ఖర్చుకి, రోగాలకి రొప్పలకీ పనికొస్తుందని పని చేస్తున్నాం. కానీ ఇవాళ మేం సమ్మె చేస్తుంటే మా కుటుంబాలే ఒద్దంటున్నాయి.

"నా సంగతే చూడండి. మా ఆయనకు యూనియన్ అంటే గిట్టదు. 'ఇంట్లో కూచుని బీడీలు చుట్టుకో. అంతేగాని గడప దాటితే వూరుకునేది లేదు' అంటాడు. కొన్నాళ్ళు ఆయనకు తెలియకుండా యూనియన్ పనులు చేశాను. తెలిశాక చావగొట్టాడు. ఐనా నేనూరుకోలేదు. ఇంట్లో నుంచి బైటికి నెట్టేశాడు. నేను మళ్ళీ ఇంట్లో జొరబడ్డాను. రోజూ తిట్లూ తన్నులే - నువ్వసలు బీడీలే చెయ్యొద్దంటాడు. నేనెందుకు వూరుకోవాలి? నాకొచ్చిన పని నేనెందుకు చెయ్యకుండా వుండాలి? నా పని మీద అతని పెత్తనమేంది? నాకు ఇద్దరు సేట్లా? నేనే సేటు పెత్తనాన్నయినా ఎందుకు సహించాలి?

"మీరంతా చప్పట్లు కొడుతున్నారు. నేను బాగా మాట్లాడతానని అక్కలందరూ అంటారు. ఇక్కడ మీ అందరికీ సేటు మీద పోట్లాడమని చెప్పిన నేను, సేటు మీద తిరగబడమని చెప్పిన నేను ఇంటికెళ్ళి చావు దెబ్బలు తినాలి. మీటింగుకి వచ్చినందుకు మీరంతా కూడా ఇంట్లో తిట్లూ తన్నులూ తినాలి. ఇదే మన

పరిస్థితి - మనం దీనిమీద కూడా తిరగబడాలి. మనందరం కలిస పెత్తనం చేసే వాళ్ళందరి మీదా పోట్లాడాలి".

ఈ రకంగా సాగింది ఆమె ఉపన్యాసం.

అక్కడ కూచున్న స్త్రీలందరి హృదయాల్లోనూ అలజడి.

ఏమిటి మన జీవితాలు ?

ఇంటా బైటా దోపిడీకి, అవమానాలకు. తిరస్కారాలకు గురి కావటమేనా ?

ఎప్పటికప్పుడు అన్నీ భరిస్తూ రాజీ పడటమేనా ?

ఎందుకు రాజీ పడాలి ?

రాజీ పడి పొందేదేమిటి ?

పోరాడితే పోయేదేమిటి ?

పోవటానికి ఏ ఆడదానికైనా ఏమున్నాయని !

ఆస్తులా. గౌరవాలా, మర్యాదలా, ప్రేమలా ఏమున్నాయని.

భర్తకో, తండ్రికో, కొడుకుకో లొంగినంత కాలం వున్నట్లే వుంటాయి.

లొంగకూడదు అనుకున్న మరుక్షణంలో అన్నీ పోతాయి.

రక్తం ఇచ్చి ఊపిరి పోసిన పిల్లలపై కూడా హక్కుండదు.

ఏమున్నాయి పోవటానికి–

అవమానాలు పోతాయి

తిట్లూ, తన్నులూ, తిరస్కారాలూ పోతాయి.

శాంతా శోభా కొత్త ఉత్తేజంతో ఊగిపోయారు. సభ ముగిసినా వాళ్ళకు అక్కడ నుంచి కదలాలనిపించలేదు.

"శోభా - నేనేం చెయ్యాలో నాకు తెలిసింది. నా అసంతృప్తి ఎందుకో నాకు తెలిసింది. నా ఒక్కదాని కోసం నేను యుద్ధం చెయ్యటం కాదు. ఆడవాళ్ళందరి కోసం సమాజంతో యుద్ధం చెయ్యాలి. అందరితో కలిసి అందరి గౌరవం కోసం పోరాడాలి. నేనేం చెయ్యాలో నాకు తెలిసింది".

శాంత కళ్ళల్లో కొత్త వెలుగు. కొత్త లక్ష్యం కనిపెట్టిన తృప్తి.

'నేను నా కోసం కూడా యుద్ధం మొదలెట్టాలి' అనుకుంది శోభ.

ఇద్దరూ రోడ్డుమీదికి వచ్చారు.

శాంత టైము చూసింది. రాత్రి తొమ్మిదయింది.

"ఇప్పుడు మోహన్ బాగా గొడవ చేస్తాడేమో - ఇంతాలస్యమయింది ఎట్లా ఏం చేస్తావు....బాగా గొడవ చేస్తాడా" ఆందోళనగా అడిగింది.

"గొడవ చెయ్యాల్సింది నేను. ఆలస్యమయింది నా జీవితానికి· నేను వెంటనే గొడవ మొదలుపెడతాను. ఇంక ఆలస్యం చెయ్యను. ఏమైనాసరే ఇంక ఆలస్యం చెయ్యను. నాకు కావాల్సిందేమిటో నేనేం చెయ్యాలో నాకు తెలిసింది".

శాంత సంతోషంగా శోభను కావలించుకుంది.

వాళ్ళ ఉత్సాహం చూసి—

ఆ రాత్రి తెల్లవారటానికి తొందర పడుతోందా అన్నట్లుగా నల్లటి ఆకాశంలో మెరుపులు మెరిశాయి.

— ఆంధ్రజ్యోతి దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక 1989

★★
★